

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Особливості управління прибутком сільськогосподарських підприємств

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

В.І. Лазаренко

Керівник к.е.н., професор Бугай В.З.

Рецензент к.е.н., доцент Щебликіна І.О.

Запоріжжя – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Лазаренко Веронікі Ігорівні

1. Тема роботи: «Особливості управління прибутком сільськогосподарських підприємств.
керівник роботи: Бугай Володимир Зіновійович, к.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні документи, навчально-методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань управління прибутком підприємств, а також фінансова звітність підприємства ТОВ «Авангард Агро».
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити сутність прибутку та його роль в діяльності сільськогосподарських підприємств; розглянути особливості механізму управління прибутком сільськогосподарських підприємств; узагальнити методичні підходи до аналізу прибутку підприємства; здійснити аналіз основних показників фінансового стану підприємства ТОВ «Авангард Агро»; здійснити аналіз фінансових результатів підприємства ТОВ «Авангард Агро»; запропонувати заходи щодо підвищення ефективності управління прибутком ТОВ «Авангард Агро».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 16 рис., 24 табл. і 18 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Бугай В.З., професор	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Бугай В.З., професор	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Бугай В.З., професор	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ В.І. Лазаренко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В.З. Бугай
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 110 с., 16 рис., 24 табл., 2 додатки, 74 джерела.

Об'єктом дослідження є процеси управління прибутком сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард Агро».

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо формування механізму управління прибутком сільськогосподарських підприємств на прикладі ТОВ «Авангард Агро».

Завдання: дослідити сутність прибутку та його роль в діяльності сільськогосподарських підприємств; розглянути особливості механізму управління прибутком сільськогосподарських підприємств; узагальнити методичні підходи до аналізу прибутку підприємства; здійснити аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ТОВ «Авангард Агро»; запропонувати заходи щодо підвищення ефективності управління прибутком ТОВ «Авангард Агро».

Методи дослідження: монографічний, узагальнення, порівняння, групування, графічний і табличний методи.

Одержані результати та їх новизна: удосконалено систему управління прибутком сільськогосподарського підприємства, яка передбачає застосування економіко-математичного моделювання, що дозволяє спрогнозувати динаміку основних показників виробництва ТОВ «Авангард Агро» на основі використання сільськогосподарської техніки придбаної за операціями фінансового лізингу.

Практичне значення мають сформульовані у кваліфікаційній роботі теоретичні та практичні результати, які можуть використовуватися в системі управління прибутком підприємства

ВИТРАТИ, ДОХОДИ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, СТРУКТУРА, УПРАВЛІННЯ.

SUMMARY

Qualifying work: 110 pp., 16 fig., 24 tab., 2 annex, 74 references.

The object of the research is the profit management processes of the agricultural enterprise of Avangard Agro LLC.

The subject of research is the financial relations that arise in the process of formation, distribution and use of profits of the enterprise.

The purpose of the qualification work is to substantiate theoretical, methodological and practical recommendations on the formation of the mechanism of profit management of agricultural enterprises on the example of Avangard Agro LLC.

Objective: To investigate the nature of profit and its role in the activities of agricultural enterprises; to consider the features of the mechanism of profit management of agricultural enterprises; to generalize methodical approaches to the analysis of profit of the enterprise; analyze the financial results of Avangard Agro LLC; to propose measures to improve the profit management of Avangard Agro LLC. Research methods: monographic, generalization, comparison, grouping, graphical and tabular methods.

The information base for the writing of qualification work will be established by: textbooks, monographic researches and scientific articles of domestic and foreign authors, materials of scientific and practical conferences. In addition, the financial statements of the agricultural enterprise of Avangard Agro LLC were used.

In the process of writing the qualification work such methods as monographic, generalization, comparison, grouping in the study of theoretical base were used; graphical and tabular methods, analysis of ratios, relative indicators in the analysis of financial statements and profit formation of the enterprise; comparative analysis.

The results and their novelty: improved system of profit management of an agricultural enterprise, which involves the use of economic and mathematical modeling, which allows to predict the dynamics of the main indicators of production

of Avangard Agro LLC based on the use of agricultural machinery acquired under financial leasing operations.

The theoretical and practical results formulated in the qualification work that can be used in the enterprise profit management system are of practical importance

EXPENSES, INCOME, PROFIT, PROFIT, STRUCTURE,
MANAGEMENT.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1 Сутність прибутку та його роль в діяльності сільськогосподарського підприємства.....	11
1.2 Механізм управління прибутком сільськогосподарських підприємств....	23
1.3 Методичні підходи до аналізу прибутку підприємства	33
Висновки до розділу 1	40
2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТОВ «АВАНГАРД АГРО»	42
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	42
2.2 Аналіз ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства.....	54
2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	64
Висновки до розділу 2	72
3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АВАНГАРД АГРО»	74
3.1 Проблеми формування прибутку сільськогосподарських підприємств України	74
3.2 Обґрунтування впливу лізингових відносин на підвищення ефективності діяльності підприємства	82
Висновки до розділу 3	98
ВИСНОВКИ.....	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ.....	112

ВСТУП

Механізм управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств має специфічні для галузі особливості. Фінансово-господарська діяльність аграрних підприємств відбувається в умовах нестабільності та змін у зовнішньому середовищі, непрогнозований вплив яких негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності.

Процес управління прибутком сільськогосподарських підприємств передбачає виконання різних завдань, враховуючи протиріччя між платоспроможністю й прибутковістю: з одного боку, збільшувати обсяг фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності підприємства, а з іншого – гарантувати ефективність виробництва продукту і його конкурентоспроможність шляхом раціонального використання ресурсів.

Створення дієвого механізму управління прибутком на підприємстві сприятиме оптимізації його доходів і витрат, джерел фінансування, що дозволить забезпечити стабільний розвиток підприємства у довгостроковому періоді.

Питання управління прибутком підприємства досліджено в роботах таких вітчизняних та іноземних науковців. Серед них: Г.А. Семенов, П.С. Березівський, О.В. Березін, І. О. Бланк, М.Д. Білик, О.В. Кендюхов, О.Р. Кривицька, О.В. Приказок, В.З. Бугай та інші. Незважаючи на велику кількість наукових публікацій з теми дослідження, проблемні аспекти управління прибутком підприємства залишаються недостатньо розглянутими та потребують подальшого вивчення, оскільки забезпечення ефективної стратегії розвитку підприємства потребує створення ефективного механізму управління формуванням, розподілом і використанням його прибутку.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо формування механізму управління

прибутком сільськогосподарських підприємств на прикладі ТОВ «Авангард Агро».

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

– дослідити сутність прибутку та його роль в діяльності сільськогосподарських підприємств;

– розглянути особливості механізму управління прибутком сільськогосподарських підприємств;

– узагальнити методичні підходи до аналізу прибутку підприємства;

– здійснити аналіз основних показників фінансового стану підприємства ТОВ «Авангард Агро»;

– здійснити аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ТОВ «Авангард Агро»;

– запропонувати заходи щодо підвищення ефективності управління прибутком ТОВ «Авангард Агро».

Об'єктом дослідження є процеси управління прибутком сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард Агро».

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

У процесі написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи як монографічний, узагальнення, порівняння, групування при дослідженні теоретичної бази; графічний і табличний методи, аналіз коефіцієнтів, відносних показників при аналізі фінансової звітності та формування прибутку підприємства; порівняльний аналіз.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи встановлять: навчальні посібники, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали науково-практичних конференцій. Окрім того, використовувалася фінансова звітність сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард Агро».

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– удосконалено систему управління прибутком сільськогосподарського

підприємства, яка передбачає застосування економіко-математичного моделювання, що дозволяє спрогнозувати динаміку основних показників виробництва ТОВ «Авангард Агро» на основі використання сільськогосподарської техніки придбаної за операціями фінансового лізингу.

Сформульовані в кваліфікаційній роботі теоретичні узагальнення та практичні рекомендації щодо удосконалення управління прибутком можуть бути застосовані на сільськогосподарських підприємствах.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження подано до збірнику тез-доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності»: (м. Запоріжжя, 4 грудня 2019 р.).

За результатами дослідження подано до друку статтю у збірник наукових праць «Нова економіка».

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність прибутку та його роль в діяльності сільськогосподарського підприємства

В ринкових умовах стратегічний розвиток аграрного сектору та підвищення його конкурентоспроможності у значній мірі залежить від ефективного функціонування підприємницьких структур агробізнесу. Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств відбувається в умовах нестабільності та змін у зовнішньому середовищі, не прогнозований вплив яких негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності. Сільськогосподарське виробництво є специфічною галуззю економіки, яка характеризується високим рівнем ризику та невизначеності господарської діяльності, однією з причин цього є те, що в сільському господарстві економічний процес відтворення тісно переплітається з природними (біологічними) процесами. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин діяльність аграрних підприємств проходить в динамічних, часто змінюваних умовах. А відтак виникає необхідність миттєвого реагування на зміни у зовнішньому середовищі, яке створює безперервні загрози позиції господарства на ринку [19].

Сільське господарство як галузь матеріального виробництва має ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Найперша з них пов'язана з відносною іммобільністю ресурсів, яка є бар'єром на шляху перерозподілу їх (крім трудових ресурсів) із сільського господарства в промисловість та інші галузі. А це означає, що дана галузь не бере безпосередньої участі у формуванні середньої норми прибутку між

галузями. Теоретично можна уявити, що при зменшенні доходів у сільському господарстві, яке може мати місце в дійсності через зниження цін внаслідок зростання пропозиції сільськогосподарської продукції, фермери в пошуках прибутковішого бізнесу перерозподілять свої ресурси на користь інших виробництв [53].

В результаті пропозиція сільськогосподарської продукції зменшиться щодо попиту, отже, зростуть ціни на неї, а з ними і доходи сільських товаровиробників, урівноважуючись з розміром доходів інших галузей.

На відміну від промисловості до процесу сільськогосподарського виробництва залучено не три, а чотири ресурси – основні й оборотні фонди, жива праця і земля, причому земля в сільському господарстві є головним засобом виробництва, тоді як в інших галузях (крім добувної) вона є лише просторовим базисом. Як основний засіб виробництва земля вимагає свого відтворення на розширеній основі, що породжує ряд специфічних проблем, пов'язаних із збереженням і підвищенням родючості ґрунту.

Аграрні підприємства працюють в умовах ризику і невизначеності. Однією з причин цього є те, що в сільському господарстві економічний процес відтворення тісно переплітається з природними (біологічними) процесами. Сільськогосподарська продукція виробляється за допомогою живих організмів (рослин, тварин, мікроорганізмів), які часто функціонують як засоби виробництва. Оскільки ці живі організми розвиваються за біологічними законами, то цим і зумовлюється відома залежність процесу відтворення в сільському господарстві від природних факторів, що, в свою чергу, вимагає всебічного врахування їх і глибоких знань агробіологічної науки [10].

Сільськогосподарське виробництво здійснюється в різних ґрунтово-кліматичних умовах – добрих, середніх і поганих, що безпосередньо позначається на результатах господарської діяльності підприємств і має наслідком (за інших однакових умов) істотну диференціацію рівня їх економічного розвитку. Підприємства, що працюють у відносно гірших природних умовах, менш конкурентоспроможні, мають вищу вірогідність

банкрутства. В умовах ринку ціновий фактор не може бути тим важелем, який забезпечував би таким підприємствам відносне благополуччя і зменшував ризик збанкрутувати. Тому виникає потреба в державній підтримці таких сільськогосподарських підприємств за допомогою позацінових економічних важелів [22].

У сільському господарстві робочий період (час безпосереднього використання живої і уречевленої праці) не збігається з періодом виробництва (час від початку виробництва до одержання готової продукції). У результаті такого незбігу виникає сезонність виробництва, яка виявляється в нерівномірному, переривчастому використанні робочої сили і засобів виробництва, в нерівномірному надходженні продукції і доходів протягом року. Це вимагає розробки заходів щодо пом'якшення сезонності і врахування цього фактора при виборі спеціалізації підприємства. Крім того, така залежність від природних умов викликає необхідність створювати на аграрних підприємствах значні страхові резерви насіння, кормів на випадок неврожаю, спричиненого форс-мажорними обставинами — посухою, градобоєм, повеннями тощо [23].

Сільське господарство – це кредитомістка галузь, яка не може нормально розвиватися без залучення зі сторони (банків, інших кредитних установ) додаткових фінансових ресурсів, насамперед у формі короткострокових кредитів, для здійснення поточних платежів з метою забезпечення операційної діяльності. Адже в сільському господарстві, як уже зазначалося, існує великий сезонний розрив між вкладенням оборотного капіталу й отриманням доходів. Тому аграрні підприємства повинні мати значні суми коштів для покриття сезонних витрат. Тримати спеціально на такі цілі власні кошти тривалий час економічно невиправдано. Значно ефективніше мінімальні виробничі запаси і кошти в розрахунках формувати за рахунок власних джерел, а понад цього – позичкових, тобто за рахунок кредитів [45].

Сільське господарство є менш інвестиційно привабливою галуззю порівняно з рядом інших галузей народного господарства. Це спричинено

тривалим періодом виробництва сільськогосподарської продукції, який продовжується нерідко більше року і характеризується поступовим наростанням вкладень від початку виробництва до його завершення й одночасним вивільненням коштів у кінці виробництва при одержанні готової продукції. Потенційні інвестори спрямовують свій капітал насамперед у ті виробництва, де має місце швидкий кругообіг коштів, а отже, де можна отримати і швидко віддачу від його інвестування. За цією характеристикою, як бачимо, сільське господарство є менш привабливою галуззю. Якщо взяти до уваги ще й існування підвищеного ризику недоодержання готової продукції в очікуваному обсязі через незалежні від виробника обставини — несприятливі природно-кліматичні умови, то стає зрозумілим, чому ця особливість сільського господарства не є тимчасовою, а органічно притаманна йому і проявляється лише з різною інтенсивністю залежно від стану розвитку галузі й окремих аграрних підприємств та кон'юнктури на ринку інвестицій [46].

В сільському господарстві порівняно з іншими галузями значно ускладнюється процес управління виробництвом. Це зумовлено наступними причинами [65]:

- необхідністю розвивати в аграрних підприємствах декілька товарних галузей, які істотно відрізняються технологією та організацією виробництва;
- розсосередженістю працівників по великій території, площею нерідко декілька тисяч гектарів земельних угідь і складністю в зв'язку з цим прийняття оперативних рішень (розпоряджень) відповідно до зміни поточної виробничої ситуації;
- доступністю території аграрних підприємств та їх господарських об'єктів стороннім особам і необхідністю докладання додаткових зусиль для організації збереження власного та орендованого майна, вирощеного врожаю;
- потребою залучення сезонної робочої сили в періоди збігу сільськогосподарських робіт і труднощами управління нею в складі тимчасових організаційних ланок, які нерідко посилюються через низьку

кваліфікацію таких працівників;

– необхідністю подовження робочого дня працівників аграрних підприємств з метою своєчасного виконання ними важливих технологічних операцій у стислі (оптимальні) агротехнічні строки та існування таких робочих місць, зокрема в молочному скотарстві, що характеризуються розірваністю робочого дня працівників.

Специфічною особливістю сільського господарства є існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих галузей, що вимагає всебічного обґрунтування галузевої структури підприємства. Виявом цієї особливості є, зокрема, та обставина, що значна частка продукції даної галузі не набуває товарної форми, а використовується в наступних циклах відтворення.

Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів аграрного підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємства, забезпечення реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку [37].

Сутність прибутку як економічної категорії розглядається вченими різних наук, що показує, наскільки ця категорія є важливою в економічних відносинах та в загальному стані економіки держави. Проте багато питань, що постають при вивченні даної категорії, є нерозв'язаними. Тому визначення «прибутку» і в наш час є дискусійним. Адже від того, як трактують прибуток, залежить подальша економічна діяльність підприємства, шляхи та методи його розподілу і використання.

В табл. 1.1 систематизовано погляди сучасних дослідників даного питання для зрозуміння дефініції «прибутку».

Таблиця 1.1 – Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибуток»

Автор	Прибуток – це:
-------	----------------

1	2
Ярошевич Н.Б. [69]	перевищення валових доходів над валовими витратами.
Поддєрьогін А.М. [49]	частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу; форма прояву вартості додаткового продукту.
Бердар М.М. [9]	та частина додаткової вартості продукту, що реалізується підприємством, яка залишається після покриття витрат виробництва.
Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [48]	визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.
НП(С)БО 1 [43]	прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.
Кірейцев Г.Г. [62]	прибуток визначається як найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому підсумку свідчить про обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості.
Бойчик І.М. [14]	прибуток – частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування всіх витрат, пов'язаних із виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності.
Філімоненков О.С. [61]	прибуток – це грошовий вираз вартості реалізованого чистого доходу, основна форма грошових накопичень господарюючих суб'єктів. Він характеризує дохідність підприємства від проведення відповідних заходів, окупленість вкладених витрат і використаного майна в результаті проведення заходів.
Гетьман О.О. [17]	різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції.
Савицька Г.В. [57]	різниця між сукупними доходами (після сплати податку на додану вартість, акцизного збору та інших відрахувань з виручки в бюджетні і не бюджетні фонди) і сукупними витратами звітного періоду.

На сьогодні, в Україні, різні джерела, дають різні трактування категорії прибуток. Так, Ярошевич Н.Б. зазначає, що прибуток виступає метою підприємницької діяльності й джерелом витрат на розвиток виробництва. Прибуток і його рівень характеризує ефективність виробництва, збиток засвідчує неефективне господарювання [69].

Поддєрьогін А.М. трактує прибуток, як форму прояву вартості додаткового продукту [49].

Бердар М.М. вважає, що прибуток як економічна категорія є грошовим вираженням вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень суб'єктів господарювання [9].

Гетьман О.О. вважає, що прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а також найвагомим джерелом централізованих ресурсів держави: до доходів бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток [17].

В свою чергу, Савицька Г.В. зазначає що, прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо одержують підприємства після реалізації продукції як винагороду за вкладений капітал і ризик підприємницької діяльності [57].

Лисенко Б.О. вважає, що прибуток характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності [34].

Таким чином можна зробити підсумок, що прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності.

Оскільки прибуток є основним стимулом господарської діяльності, важливим джерелом розвитку суб'єктів господарювання, а також має загальнодержавне значення, тому що позитивно впливає на збільшення доходної частини державного бюджету, то його місце та роль у розвитку ринкової економіки дуже стрімко зростає. У сучасних умовах роль прибутку суб'єкта господарювання можна характеризувати наступним чином (табл. 1.2).

Сутність прибутку можна і навіть варто розглядати як джерело задоволення інтересів усіх ланок економічних відносин суб'єкта господарювання. Інтереси суб'єктів ринкових відносин визначаються тим, хто і в якому прибутку зацікавлений. Тому при аналізі прибутку необхідно діяти у відповідності до інтересів усіх суб'єктів ринкових відносин.

Таблиця 1.2 – Характеристика ролі прибутку підприємства в умовах ринкової економіки [44]

Прибуток підприємства в умовах ринкової економіки		
1. Головна мета підприємницької діяльності	2. Критерій ефективності господарської діяльності	3. Внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів для інвестицій та інноваційного розвитку підприємства
4. Основний захисний механізм від загрози банкрутства	5. Головне джерело підвищення ринкової вартості підприємства	6. Джерело задоволення соціальних потреб
7. База економічного розвитку держави	8. Джерело доходів акціонерів та засновників	9. Сприяє підвищенню конкурентоспроможного статусу підприємства

Якщо розглядати на загальнодержавному рівні, то підприємство, яке є прибутковим, забезпечує чітке виконання фіскальної функції держави, тобто, чим більший прибуток на підприємстві, тим більше податкових надходжень до державного бюджету.

Економічні інтереси засновників підприємства (акціонерів, співвласників) реалізуються через отриманий прибуток за результатами виробничої діяльності підприємства, який виступає джерелом достатку акціонерів та засновників, а також виконання важливих для господарювання функцій [30]:

- отримання прибутку на підприємстві – гарантія вчасної та повної виплати заробітної плати та заохочення працівників;
- зростання прибутку є гарантією для його власників щодо ефективного розвитку;
- для акціонерів підприємства прибуток є головним джерелом додаткового доходу у вигляді дивідендів;
- якщо рівень прибутку постійно зростає, це супроводжується зростанням ринкової вартості суб'єкта господарювання, а також збільшенням вартості ринкових акцій.

З точки зору суб'єкта господарювання, прибуток забезпечує фінансову автономію підприємства та формує суспільну оцінку. Адже підприємство, яке є прибутковим, забезпечує собі високий рівень іміджу на ринку економічних відносин, а тому формує високий рівень інвестиційної привабливості, оскільки є рейтинговим. Також прибуток дає змогу нарощувати виробничу потужність

підприємства [39].

Економічні інтереси трудового колективу також реалізуються через максимізацію прибутку підприємства. Для працівників прибуток може бути джерелом фінансування додаткового доходу у вигляді премій, поряд із гарантією своєчасної та повної виплати заробітної плати. Прибуток є також джерелом фінансування соціального розвитку колективу. Його можна назвати соціальним гарантом. Прибуток є не тільки оціночним показником, на нього покладаються найважливіші функції, пов'язані з ефективністю виробничо-господарської діяльності підприємства (рис. 1.1).

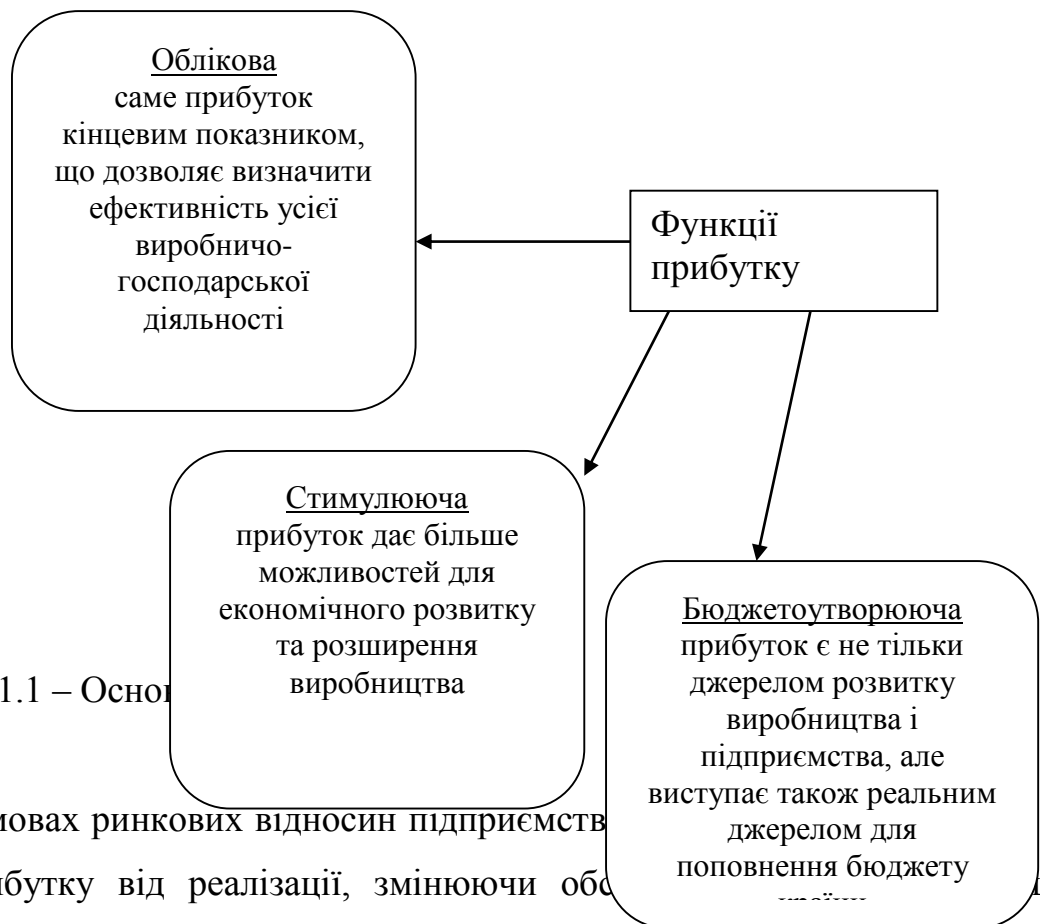


Рис 1.1 – Основні функції прибутку

В умовах ринкових відносин підприємств прибуток є основним критерієм оцінки діяльності підприємства. Збільшення обсягу прибутку від реалізації, змінюючи обсяг реалізації, зменшуючи обсяг залишки нереалізованої продукції, підвищуючи рентабельність продукції [24].

На сьогоднішній день однією з актуальних проблем є розгляд і вивчення чинників, які прямо пропорційно впливають на величину прибутку. Будь-яке підприємство всі свої сили спрямовує на отримання кінцевого результату. Прибуток – це різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на

виробництво та реалізацію продукції [11].

Рівень і сума прибутку складаються під впливом безлічі факторів, що впливають на неї як негативно, так і позитивно. Фактори, що впливають на прибуток, численні і різноманітні. Обмежити їх досить важко. Всі фактори, що впливають на прибуток підприємства, поділяються на зовнішні і внутрішні [41].

До зовнішніх факторів належать природні умови, транспортні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок та пільг, штрафних санкцій, конкуренція на ринку товарів тощо. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток.

До внутрішніх факторів відносять обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше. Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів. Ці фактори, у свою чергу, поділяють на екстенсивні та інтенсивні. Класифікація факторів, що впливають на величину прибутку підприємства наведена на рис. 1.2.

Екстенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів та предметів праці, фінансових ресурсів, тривалості роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу.

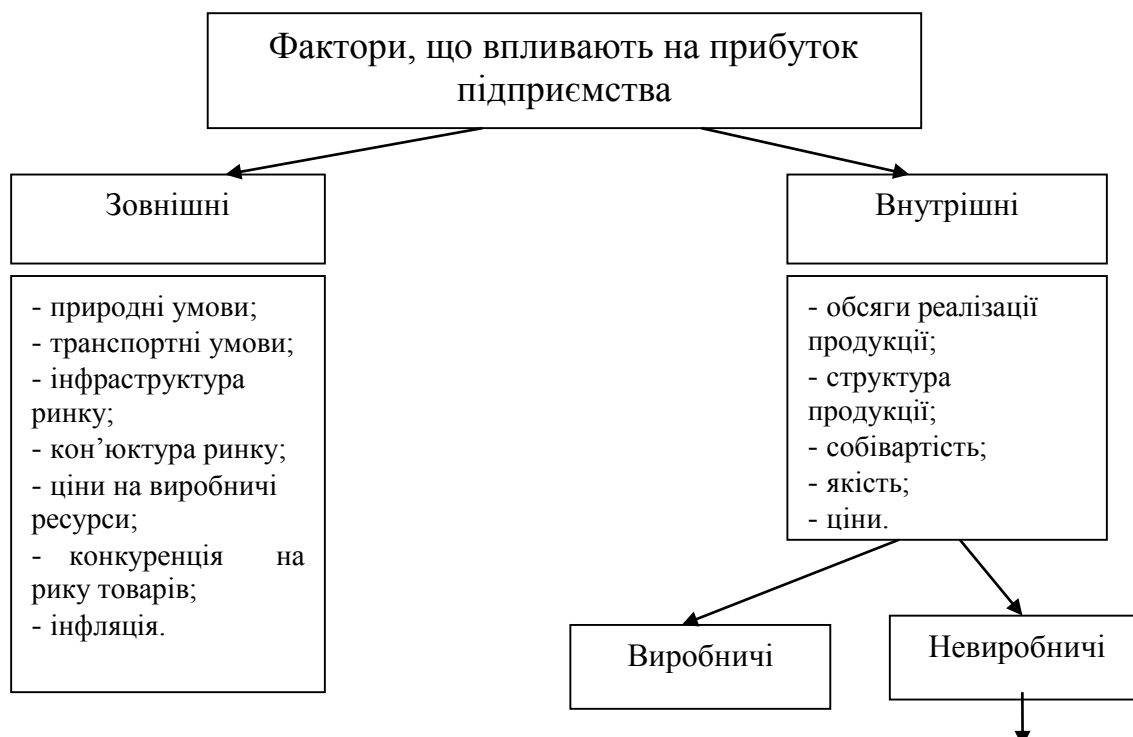


Рис. 1.2 – Класифікація факторів, що впливають на величину прибутку підприємства [38].

Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через якісні зміни: підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів та вдосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності оборотних коштів, підвищення кваліфікації та продуктивності праці персоналу, зниження трудомісткості та матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці та ефективніше використання фінансових ресурсів та інше.

До невикористаних факторів належать постачальницько-збутова та природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту тощо [36].

Також доцільно виділити ще такі фактори, як [39]:

– фактори, які визначають інвестиційні можливості підприємства (етап життєвого циклу підприємства, рівень готовності інвестиційних проєктів, рівень впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на реалізацію інвестиційного проєкту);

– фактори, які визначають здатність підприємства формувати капітал з

альтернативних джерел (рівень власних фінансових ресурсів, можливість залучення додаткового акціонерного капіталу, можливість залучення додаткового позикового капіталу, рівень доступності позикового капіталу на ринку, складність процесу залучення позикового капіталу);

– фактори, які визначають об'єктивні фінансові обмеження підприємства (ступінь оподаткування дивідендів, ступінь оподаткування майна, рівень ефекту фінансового левериджу, рівень рентабельності власного капіталу, розмір одержаного прибутку);

– фактори, до яких доцільно віднести стан циклу кон'юнктури ринку, стан дивідендних виплат, рівень платоспроможності та ліквідності.

Економісти Донцова Л. та Нікіфорова Н. також розподіляють фактори на залежні й незалежні. До незалежних (зовнішніх) вони відносять стан ринку, ціну та тарифи на паливо, енергію, норми амортизації, систему оподаткування, обсяг та якість природних ресурсів. До залежних (внутрішніх), на їх думку, відносяться обсяг та якість продукції, рівень собівартості та інших затрат, рівень організації праці, економічна зацікавленість працівників та рівень виробництва [33].

Таким чином, прибуток відіграє дуже важливу роль фактора і рушійної сили на мікро- і макрорівні, виступає не тільки стимулом господарської діяльності, а й основним джерелом розвитку діяльності підприємства, а також впливає на стан економічного розвитку держави.

Як найважливіша фінансова категорія, він точно відображає позитивний результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, свідчить про обсяг і якість виробленої продукції чи наданих послуг [26].

Від розміру отриманого прибутку залежить дуже багато факторів діяльності підприємства: вчасна виплата заробітної плати та заохочення працівників, поповнення виробничих фондів, сплата податків до державного бюджету. Якщо розмір прибутку на підприємстві зростає, то це свідчить про те, що доходи від реалізації товарів та надання послуг покривають сукупні

затрати підприємства. Прибуток є основним і найважливішим критерієм конкурентоспроможності підприємства, джерелом інвестування, інноваційного розвитку та технічного вдосконалення виробничих потужностей. Отже, розмір прибутку підприємства дуже вагомо впливає на формування фінансових ресурсів установи, збільшення ринкової вартості компанії, ефективність виробничого процесу, а також на економічний стан і розвиток держави.

1.2 Механізм управління прибутком сільськогосподарських підприємств

Управління прибутком, для сільськогосподарських підприємств передбачає врахування певних особливостей, що характеризують як виробничий процес, так і ступінь впливу на нього різних факторів, що приводять до зміни його величини.

Найхарактернішою рисою підприємств аграрного сектору є високий ступінь ризику їхньої діяльності, який спричинено впливом на виробничий процес різного роду природних факторів. Поряд із цим кліматичні умови, якість ґрунтів та біологічні закони є чинниками, вплив яких на сільськогосподарське виробництво, а отже, і на величину прибутку та рентабельність неможливо нівелювати. Сезонність сільськогосподарського виробництва означає нерівномірне надходження продукції, залучення трудових ресурсів і, як наслідок, нерівномірне зростання витрат, низьку оборотність та нерегулярні надходження коштів від реалізації продукції протягом року. Відповідно до цього інвестиційна привабливість аграрної галузі порівняно з іншими галузями народного господарства є нижчою, має місце складність залучення кредитних коштів. Це спричинено тривалістю виробничого циклу та складністю управління сільськогосподарським виробництвом [13]. З урахуванням вищезазначеного можна виділити такі особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств:

1) вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства (епідемія, навала сарани, посуха, ураган);

2) частину прибутку спрямовують на придбання та утримання дорогих основних засобів;

3) формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки він не збігається з календарним роком;

4) за частиною продукції не формуються фінансові результати, бо вона надходить до внутрішнього обороту, тобто спрямовується на внутрішньогосподарське споживання;

5) застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, оскільки передбачено особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств;

6) значний вплив на процес формування прибутку мають природно-кліматичні фактори (сезонність виробництва).-

Управління прибутком сільськогосподарських підприємств має базуватися на певному механізмі, який є складовою частиною системи управління. Перш ніж розглядати механізм управління прибутком підприємства необхідно розкрити зміст терміну «механізм». Термін «механізм» походить з грецької мови, що в перекладі означає знаряддя, машина [7]. У наукових економічних працях цей термін набув широкого вжитку з середини 60-х рр. ХХ ст., коли науковці почали досліджувати питання функціонування «механізму економічної системи». В економічній літературі зустрічаються різноманітні трактування терміна «механізм». З урахуванням багатоваріантності визначень даного терміна «механізм» можна трактувати як [31]:

- знаряддя для реалізації певних рішень;
- систему (набір взаємопов'язаних елементів);
- процес (послідовність певних перетворень).

З економічної точки зору механізм управління включає такі елементи:

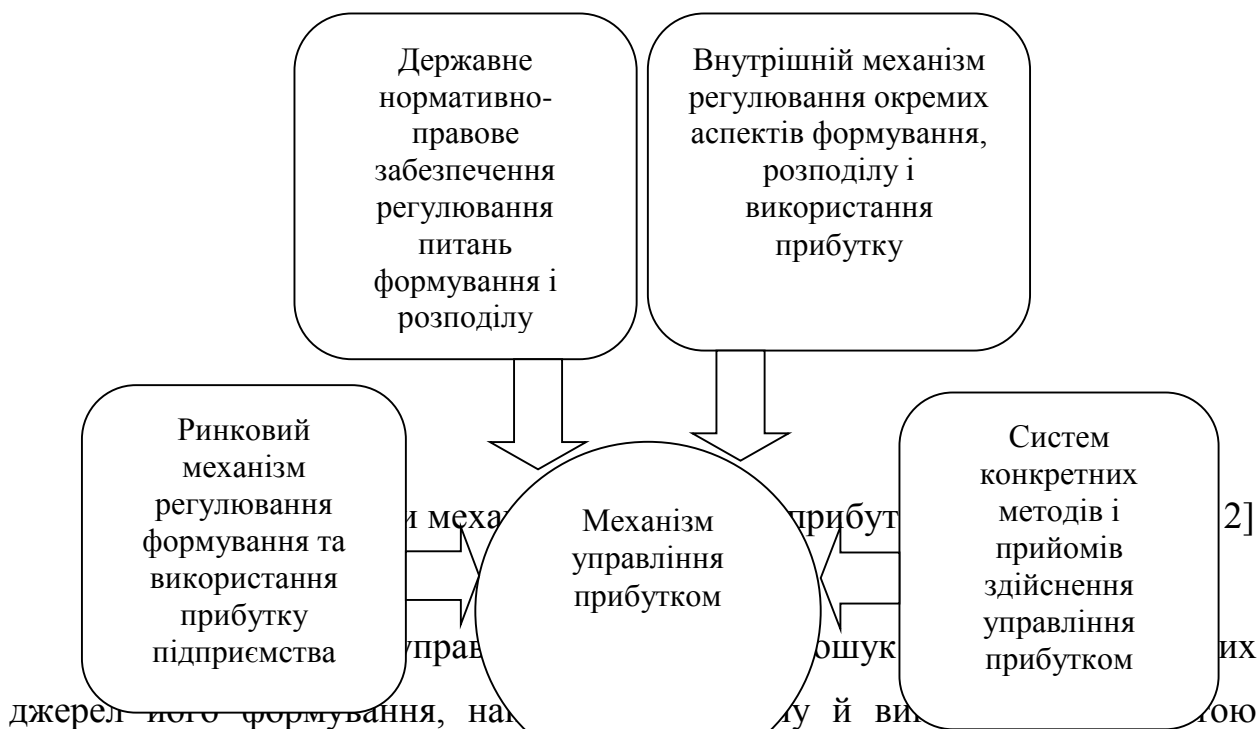
- цілі та завдання управління;

- принципи управління;
- методи управління;
- організаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення управління;
- ресурси управління (матеріальні, нематеріальні, трудові, фінансові, інвестиційні, інформаційні), з використання яких реалізується обраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети;
- нормативно-правове забезпечення управління;
- програмно-технічне забезпечення управління.

Механізм управління прибутком підприємства складається з елементів, що регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з його формуванням, розподілом і використанням.

Бланк І. виділяє чотири складові механізму управління прибутком підприємства, які представлено на рис. 1.3.

Механізм управління прибутком підприємства передбачає певну послідовність дій, спрямовану на забезпечення реалізації основної мети та завдань управління.



забезпечення сталого розвитку підприємства та максимізації його ринкової вартості [8].

Реалізація мети управління прибутком на підприємстві потребує вирішення таких завдань:

- планування необхідного рівня прибутковості від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;
- виявлення резервів зростання прибутку підприємства;
- визначення припустимого рівня ризиків, пов'язаних із операційною та фінансово-інвестиційною діяльністю підприємства;
- забезпечення ефективного контролю за розподілом та використанням прибутку підприємства.

До основних принципів, що знаходяться в основі управління прибутком належать [16]:

1. Інтегрованість із загальною системою управління підприємством, оскільки прибуток є основним узагальнюючим показником діяльності всього підприємства, то будь-які управлінські рішення, в остаточному підсумку, впливають на його обсяг. Тому управління прибутком є складовою системи управління підприємством.

2. Комплексний характер прийняття управлінських рішень. Високий динамізм управління. Постійні зміни умов зовнішнього й внутрішнього середовища, вимагають від системи управління прибутком швидкого пристосування до цих змін.

4. Варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Найбільш виважені управлінські рішення можна сформулювати тільки в тому випадку, якщо аналізуються кілька альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства.

5. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Ключовими аспектами управління прибутком є його формування, розподіл і використання, що передбачає створення на підприємстві методичного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення. Методичне забезпечення включає різноманітні методи аналізу, планування та контролю розміру прибутку. Організаційне – загальну структуру управління

підприємством, наявними структурними підрозділами, службами і відділами, взаємозв'язки між ними [40].

Організаційне забезпечення створює необхідні умови для розробки й прийняття ефективних управлінських рішень з окремих питань формування, розподілу й використання прибутку. Інформаційно-аналітичне забезпечення передбачає використання масиву даних, необхідних для здійснення моніторингу за управлінням прибутком підприємства з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Основою інформаційно-аналітичного забезпечення управління прибутком на підприємстві є данні управлінського обліку.

Створення інформаційно-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства потребує вирішення таких завдань [11]:

- формування системи показників, які кількісно відображають процес управління прибутком підприємства;
- виокремлення факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на величину прибутку підприємства;
- розрахунок планових показників прибутку та прибутковості діяльності підприємств, окремих його підрозділів за видами діяльності та в цілому по підприємству;
- збирання й обробка даних бухгалтерського, оперативного, статистичного та управлінського обліку;
- забезпечення високої якості отриманої інформації;
- зведення обробленої інформації з використанням сучасного методичного та технічного забезпечення;
- факторний аналіз обсягу та складу прибутку підприємства;
- визначення на основі отриманої інформації резервів зростання прибутку та прибутковості діяльності підприємства тощо.

Формування прибутку підприємства пов'язане зі здійсненням операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (рис. 1.4).

Прибуток від операційної діяльності формується в результаті здійснення

операцій, пов'язаних із виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

На величину прибутку підприємства також впливають результати від фінансової та інвестиційної діяльності. До фінансової належить діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства, до інвестиційної – діяльність, пов'язана з придбанням і реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.



Рис. 1.4 – Система управління формуванням прибутку підприємства [51]

Ключовими завданнями управління формуванням прибутку підприємства є [58]:

- визначення основних джерел його формування;
- забезпечення оптимального використання ресурсного потенціалу;
- забезпечення належного рівня ризику;

прибутковості підприємства та допустимим рівнем ризику;

- забезпечення максимізації ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ліквідності активів та платоспроможності підприємства.

У сучасних умовах господарювання управління розподілом і використанням прибутку підприємства набуває важливого значення, оскільки від ефективності даного процесу залежить результативність господарської діяльності підприємства, його фінансова самостійність, що, безумовно, має вплив на вартість капіталу та ринкову вартість підприємства.

До основних завдань управління розподілом та використанням прибутку підприємства можна віднести [64]:

- забезпечення виплат податкових зобов'язань підприємства.
- забезпечення оптимального розподілу та використання чистого прибутку підприємства.
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства.
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства тощо.

Важливого значення в процесі розподілу прибутку має встановлення й дотримання оптимального співвідношення між величиною тієї частини прибутку, що спрямовується на сплату податку та прибуток, та чистим прибутком підприємства, тому можна виділити два етапи розподілу прибутку:

1. Розподіл величини прибутку до оподаткування, тобто прибутку підприємства від звичайної (операційної, фінансової та інвестиційної) діяльності. На першому етапі суб'єктами розподілу прибутку виступають підприємство і держава. Шляхом сплати податку на прибуток частина одержаного підприємством прибутку спрямовується на формування фінансових ресурсів держави.

2. Розподіл і використання чистого прибутку підприємства. Кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства за звітний період, що залишається після сплати податків та інших обов'язкових платежів, є чистий

прибуток (збиток), порядок його формування відображається у фінансовій звітності підприємства - формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Чистий прибуток є джерелом фінансування розвитку підприємства, задоволення його інвестиційних потреб, створення резервного фонду, виплат власникам корпоративних прав, преміальних виплат та соціальної підтримки персоналу.

Чистий прибуток підприємства безпосередньо спрямовується у двох напрямках (рис. 1.5).

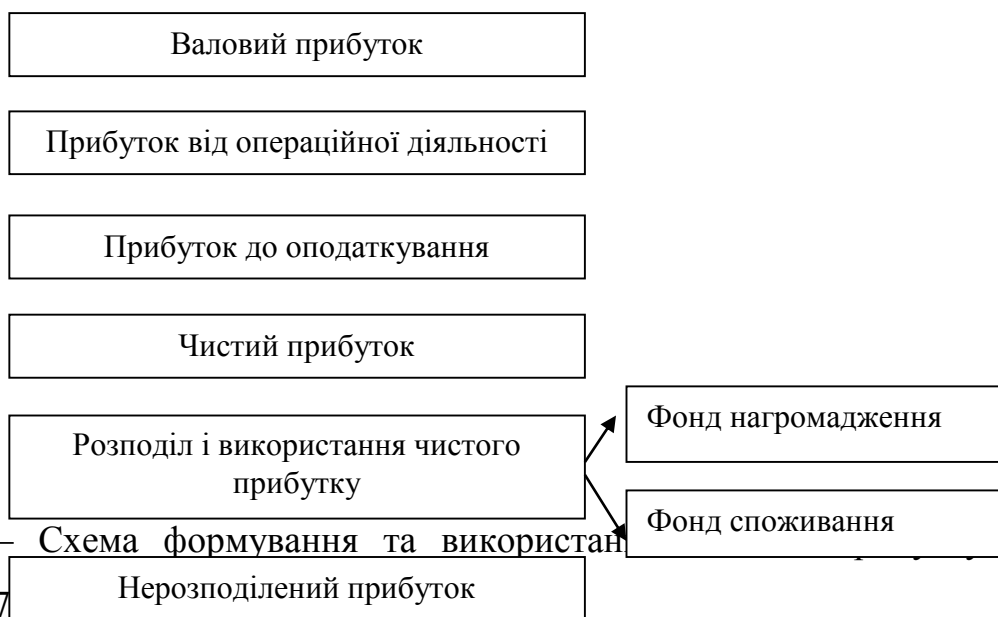


Рис. 1.5 – Схема формування та використання підприємства [67]

1. Спрямовується на виплату дивідендів, доходів засновникам товариства, додаткового випуску акцій, формування та збільшення статутного, резервного капіталу, або інших спеціальних фондів, призначених для покриття витрат, пов'язаних із діяльністю підприємства. Відповідно до ст. 75 Господарського кодексу України підприємства можуть створювати за рахунок прибутку такі спеціальні (цільові) фонди: фонд розвитку виробництва, фонд споживання (оплати праці), резервний фонд, інші фонди, передбачені статутом підприємства [18].

2. Залишається на підприємстві як джерело фінансування у вигляді нерозподіленого прибутку – частини прибутку, що не розподіляється, а утримується підприємством, як правило, з метою реінвестування у його

діяльність. Нерозподілений прибуток створюється як залишок чистого прибутку після нарахування дивідендів, відрахувань у резервний фонд та в інші фонди, передбачені статутом підприємства. Нерозподілений прибуток відображається в пасиві форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у складі власного капіталу підприємства, він може бути використаний в наступних періодах для виплати оголошених за минулий рік дивідендів та на інші цілі, передбачені статутом підприємства [1].

Крім того, господарські товариства можуть використовувати нерозподілений прибуток для покриття збитків у разі недостатності коштів резервного фонду.

Отже, динамічний розвиток підприємства неможливий без створення дієвого механізму управління прибутком, основною метою якого є забезпечення умов для ефективного формування, розподілу й використання прибутку у поточному і перспективному періодах.

Управління прибутком підприємства передбачає створення методичного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення з метою раціонального використання ресурсів підприємства.

Формування прибутку підприємства відбувається в процесі його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, передбачає управління доходами та витратами від даних видів діяльності, податковими платежами, операційним і фінансовим важелями, а також планування величини прибутку від різних сфер діяльності підприємства;

Управління розподілом і використанням прибутку підприємства повинно відповідати загальній стратегії розвитку підприємства, сприяючи підвищенню його ринкової вартості, формуванню необхідних і достатніх обсягів інвестиційних та фінансових ресурсів з урахуванням інтересів власників і працівників підприємства.

1.3 Методичні підходи до аналізу прибутку підприємства

Показник фінансового результату один із найбільш актуальних та важливих об'єктів наукових та практичних досліджень, оскільки правильне розуміння його сутності, методики розрахунку забезпечить основні передумови для формування ефективного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств [21].

Формування системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства є процесом цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використані для планування, аналізу та прийняття оперативних управлінських рішень [31].

Побудова дієвої системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства передбачає виконання комплексу завдань, до яких, на нашу думку, необхідно віднести наступні [35]:

- забезпечення повноти та своєчасності відображення в системі бухгалтерського обліку господарських операцій, що пов'язанні з формуванням доходів, витрат та результатів діяльності підприємства;

- побудова системи аналітичних показників, що дає змогу оцінити ефективність процесів формування, розподілу та використання прибутку, а також розробка системи моніторингу фінансового стану підприємства;

- визначення порядку генерування необхідних для управління прибутком підприємства облікових даних та методики їх наступної трансформації в аналітичну інформацію;

- розробка та впровадження заходів, спрямованих на підвищення рівня рентабельності підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах, а також порядку здійснення контролю за їх виконанням.

Важливою складовою механізму управління підприємством є аналіз прибутку, під яким розуміється вивчення порядку його формування та напрямів використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності господарської діяльності. Для вирішення конкретних

практичних завдань в процесі здійснення аналітичної роботи використовується комплекс спеціальних систем та методів економічного аналізу, а саме [62]:

- горизонтальний;
- вертикальний;
- порівняльний;
- коефіцієнтний;
- інтегральний.

Саме аналіз фінансових результатів дозволяє визначити, яким чином прибуток (збиток) впливає на діяльність підприємства. Загальна модель аналізу фінансових результатів наведена на рис. 1.6.

Під час аналізу валового прибутку, його структури і динаміки доцільно визначити вплив кожного окремого фактору на його зміну, тобто виконати факторний аналіз. Такими факторами можуть бути: обсяг реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, рівень середньореалізаційних цін тощо.

Оцінка фінансових результатів починається з аналізу динаміки і структури доходів і витрат за різними видами діяльності підприємства, що дає можливість одержати найбільш загальне уявлення про фактори, що вплинули на їх формування.

Комплексне системне виявлення і вимірювання впливу факторів на формування фінансових результатів здійснюють за допомогою адитивних моделей їх розрахунку.

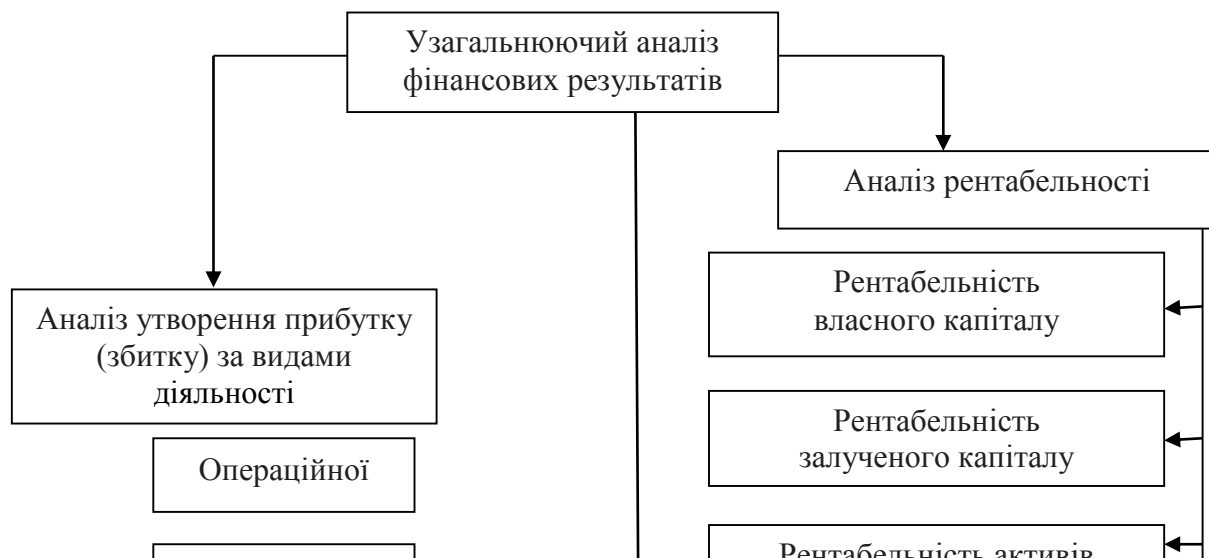


Рис. 1.6 – Загальна модель аналізу фінансових результатів підприємства [59]

Валовий прибуток (збиток) ($ВП(З)$) підприємства розраховують як різницю між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ($ЧД$) та собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) ($СРП$):

$$ВП(З) = ЧД - СРП, \quad (1.1)$$

Фінансовий результат (прибуток, збиток) від операційної діяльності ($\Phi Зод$) визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат [14]:

$$\Phi Зод = ВП(З) + ІОД - АВ - ВЗ - ІОВ, \quad (1.2)$$

де $ІОД$ – інші операційні доходи;

$АВ$ – адміністративні витрати;

$ВЗ$ – витрати на збут;

IOB – інші операційні витрати.

Фінансовий результат до оподаткування (ФРдо) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків) за мінусом фінансових та інших витрат (збитків):

$$\Phi\mathcal{Z}\delta o = \Phi P o d + \mathcal{D}\mathcal{U}\mathcal{K} + \mathcal{I}\Phi\mathcal{D} + \mathcal{I}\mathcal{D} - \Phi\mathcal{B} - \mathcal{B}\mathcal{U}\mathcal{K} - \mathcal{I}\mathcal{B}, \quad (1.3)$$

де *ДУК* – дохід від участі в капіталі, тобто дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі;

ІФД – інші фінансові доходи, тобто доходи за депозитними сертифікатами, дивіденди одержані, відсотки одержані, інші доходи, отримані від фінансових операцій;

ІД – інші доходи, тобто доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності;

ФВ – фінансові витрати, тобто витрати, пов'язані з залученням позикового капіталу;

ВУК – втрати від участі в капіталі;

ІВ – інші витрати, до яких відносять втрати від неопераційних курсових різниць та від уцінки необоротних активів, собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; інші витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності.

Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток) (*ЧФР*) визначають як алгебраїчна сума фінансового результату до оподаткування, витрат (доходу) з податку на прибуток, прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування.

$$\mathcal{C}\Phi\mathcal{P} = \Phi\mathcal{P}\delta o + -\mathcal{B}(\mathcal{D})\mathcal{I}\mathcal{P}\mathcal{P} + \mathcal{P}(\mathcal{Z})n.d., \quad (1.4)$$

де *В(Д)ІП* – витрати (дохід) з податку на прибуток;

$P(3)_{п.д. п.д.}$ – прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування.

Під час аналізу фінансових результатів здійснюють оцінку загальної величини валового прибутку та його структури в розрізі основних складових, якими є [24]:

- фінансовий результат від операційної діяльності;
- фінансовий результат до оподаткування;
- чистий фінансовий результат.

У ході аналізу основну увагу необхідно акцентувати на валовому та чистому прибутках, як основних складових фінансових результатів підприємства.

Позитивна зміна всіх доходних складових та скорочення всіх витратних статей при формуванні чистого прибутку призводить до його зростання в розмірі, що дорівнює цій зміні. Додатково проводиться розрахунок і аналіз відносного показника частки зміни за певним фактором до загальної зміни прибутку, що дозволяє виявити провідні фактори. Дані такого аналізу повинні бути використані для пошуку резервів зростання прибутку (резервами зростання прибутку є вплив на ті складові його формування, зміна яких в аналізованому періоді призвела до скорочення прибутку) [56].

Взаємозв'язок показників доходу від реалізації продукції, витрат та прибутку можна встановити на основі проведення операційного аналізу, який базується на розрахунку таких показників як: маржинальний прибуток та точка беззбитковості.

Маржинальний прибуток (збитки), що розраховується за такою формулою [62]:

$$P_m = B - C_z, \quad (1.5)$$

де P_m – величина маржинального прибутку за певний період, грн

B – обсяг виробництва і продажу в грошовому виразі (дохід), грн

C_3 – змінні витрати за цей самий період.

Коефіцієнт маржинального прибутку, який розраховується таким чином:

$$k_{п.м} = \frac{\Pi_{м}}{В}, \quad (1.6)$$

де $k_{п.м}$ – коефіцієнт маржинального прибутку.

Коефіцієнт $k_{п.м}$ показує частку $\Pi_{м}$ у виручці від продажу продукції.

Рівноважний обсяг операційної (виробничої) діяльності (точка беззбитковості), що розраховуються за формулою:

$$N_{б.г} = \frac{C_{п.г}}{\Pi - C_{з.о}}, \quad (1.7)$$

де $N_{б.г}$ – обсяг виробництва продукції у натуральному виразі, що забезпечує готівкову беззбитковість;

$C_{п.г}$ – постійні витрати, що потребують виплат готівкою.

На основі беззбиткового обсягу виробництва визначається рівень безпеки операційної діяльності. Критерієм такої безпеки є ступінь перевищення беззбиткового обсягу виробництва над фактичним (плановим) обсягом виготовлюваної продукції. Коефіцієнт безпеки операційної (виробничої) діяльності ($k_б$) обчислюється так:

– у разі визначення обсягу продукції у натуральному виразі (однопродуктове виробництво):

$$k_б = \frac{N - N_{б}}{N}, \quad (1.7)$$

– у випадку вартісного (грошового) виразу обсягу продукції (багатопродуктове виробництво):

$$k_б = \frac{В - В_{б}}{В}, \quad (1.8)$$

де N , B – фактичний або плановий обсяг продукції відповідно у натуральному і грошовому виразі.

Коефіцієнт безпеки операційної діяльності можна вважати мірою операційного ризику. Чим він більший, тим безпечніша ситуація з огляду на прибутковість діяльності. З його зростанням зменшується ризик зниження обсягу виробництва до точки рівноваги, і навпаки – при його зниженні такий ризик зростає.

Дія механізму операційного важеля базується на тому, що наявність у складі операційних витрат постійної частини призводить до того, що при зміні обсягу випуску сума операційного прибутку завжди буде змінюватися більш високими темпами.

Однак слід зазначити, що міра такої чутливості відрізняється на підприємствах, які мають різне співвідношення постійних і змінних операційних витрат. Чим вищою є частка постійних витрат у структурі загальних витрат підприємства, тим більшою мірою змінюється сума операційного прибутку.

Доведено, що чим вище розрахункове значення коефіцієнта операційного левериджу підприємства, тим швидше воно може прискорювати темпи приросту операційного прибутку по відношенню до темпів приросту обсягу реалізації продукції. Конкретне співвідношення приросту величини операційного прибутку і величини обсягу реалізації, що досягається при певному коефіцієнті операційного левериджу, характеризується показником ефекту операційного левериджу [61].

Отже, важливою складовою механізму управління підприємством є аналіз прибутку, під яким розуміється вивчення порядку його формування та напрямів використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності господарської діяльності. Для вирішення конкретних практичних завдань в процесі здійснення аналітичної роботи використовується комплекс спеціальних систем та методів економічного

аналізу.

Висновки до розділу 1

Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів аграрного підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємства, забезпечення реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку.

Сутність прибутку як економічної категорії розглядається вченими різних наук, що показує, наскільки ця категорія є важливою в економічних відносинах та в загальному стані економіки держави. Проте багато питань, що постають при вивченні даної категорії, є нерозв'язаними. Тому визначення «прибутку» і в наш час є дискусійним. Адже від того, як трактують прибуток, залежить подальша економічна діяльність підприємства, шляхи та методи його розподілу і використання.

Управління прибутком, для сільськогосподарських підприємств передбачає врахування певних особливостей, що характеризують як виробничий процес, так і ступінь впливу на нього різних факторів, що приводять до зміни його величини.

Найхарактернішою рисою підприємств аграрного сектору є високий ступінь ризику їхньої діяльності, який спричинено впливом на виробничий процес різного роду природних факторів. Поряд із цим кліматичні умови, якість ґрунтів та біологічні закони є чинниками, вплив яких на сільськогосподарське виробництво, а отже, і на величину прибутку та рентабельність неможливо нівелювати.

Основною метою управління прибутком є пошук найбільш ефективних джерел його формування, напрямків розподілу й використання з метою забезпечення сталого розвитку підприємства та максимізації його ринкової вартості.

Формування системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства є процесом цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використані для планування, аналізу та прийняття оперативних управлінських рішень. Побудова дієвої системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства передбачає виконання комплексу завдань.

Важливою складовою механізму управління підприємством є аналіз прибутку, під яким розуміється вивчення порядку його формування та напрямів використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності господарської діяльності.

2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТОВ «АВАНГАРД АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Територія Товариства з обмеженою відповідальністю (далі ТОВ) «Авангард Агро» розташована в західній частині Запорізької області, у північно-східній частині Веселівського району. ТОВ «Авангард Агро» створено для задоволення і захисту спільних економічних інтересів, пов'язаних з розпорядженням спільного майна – землі.

Головною метою діяльності ТОВ «Авангард Агро» є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її заготівля, зберігання та реалізація з метою отримання прибутку на умовах повної господарської самостійності та задоволення потреб споживачів усіх форм власності та фізичних осіб насінням зернових культур, іншою рослинницькою продукцією, м'ясом та молоком.

Види економічної діяльності ТОВ «Авангард Агро»:

- вирощування зернових культур;
- вирощування буряків;
- овочівництво;
- вирощування іншої продукції рослинництва;
- розведення великої рогатої худоби (ВРХ) – молоко, м'ясо;
- розведення свиней.

На діяльність підприємства впливає економічна криза (значний зріст темпу інфляції) та політична нестабільності, які тривають в Україні, До основних факторів, які впливають на діяльність підприємства також належать різьке зниження поголів'я великої рогатої худоби в громадському та приватному секторі, ціноутворення на основні види продукції, невизначеність окремих питань податкового законодавства, людський фактор – недостатність кваліфікованих працівників, сезонність виробництва, зростання цін на

енергоносії, зниження платоспроможності населення. При цьому значна ступінь залежності від законодавчих та економічних обмежень: пряма залежність від економічного та податкового законодавства.

Підприємство має самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках, які затверджені правлінням товариства і зареєстровані в торгово–промисловій палаті, печатку зі своєю назвою. Воно є самостійним господарським об'єктом з правами і обов'язками юридичної особи, має право займатися господарською діяльністю, виходячи з цілей і завдань, складати договори, нести відповідальність згідно своєї обов'язків.

Основу діяльності кожного підприємства складають процеси, що виконуються у відповідних підрозділах. Склад цих підрозділів характеризує організаційну структуру.

На даному підприємстві для здійснення оперативного управління та контролю за виконанням поставлених завдань застосовується лінійно – функціональна організаційна структура управління, яка спирається на розподіл повноважень та відповідальності за функціями управління і прийняття рішень по вертикалі. Вона дає змогу організувати управління за лінійною схемою, а функціональні відділи апарату управління підприємства лише допомагають лінійним керівникам вирішувати управлінські завдання.

В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність підприємства представлена планово-економічним відділом до складу якого входить економіст, головний бухгалтер та помічник бухгалтера, діяльність яких спрямовано на вирішення таких основних завдань: фінансове забезпечення поточної господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в обсязі необхідному для фінансування розвитку підприємства, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Організаційну структуру аналізованого підприємства наведено в на рис.

2.1.

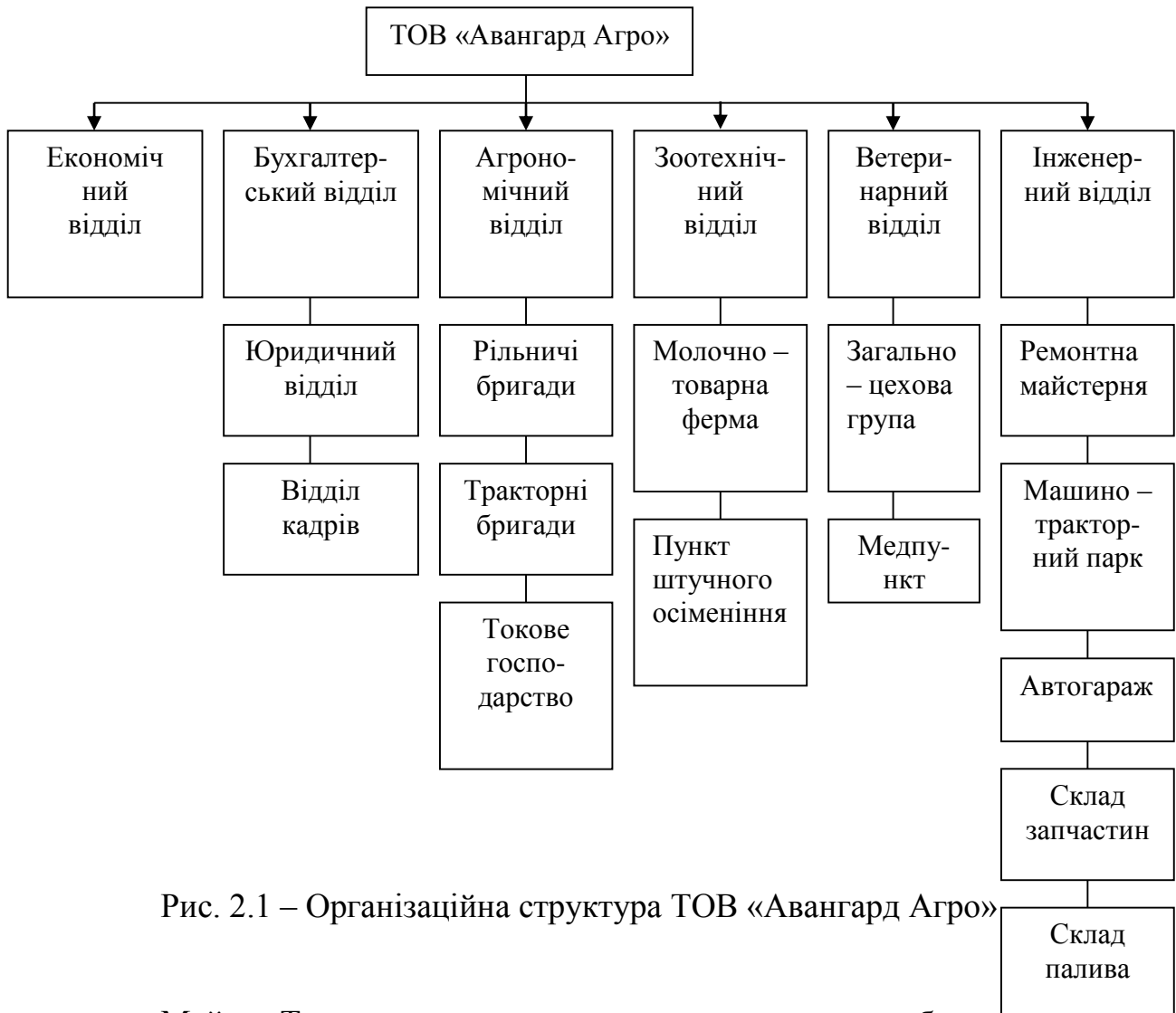


Рис. 2.1 – Організаційна структура ТОВ «Авангард Агро»

Майно Товариства складається з основних та оборотних фондів і нематеріальних активів, а також інших цінностей, вартість яких відображена в балансі Товариства.

Товариство є власником:

- статутного фонду;
 - продукції, що вироблена Товариством за результатами господарської діяльності;
 - майна, придбаного за результатами фінансово-господарської діяльності Товариства;
 - отриманих прибутків;
- іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених чинним

законодавством.

Більш детальну характеристику діяльності аналізованого підприємства вважаємо за доцільне розпочати з наявності на підприємстві сільськогосподарських угідь, адже давно відомо, що земля є основним засобом виробництва в сільському господарстві і кожне підприємство прагне перетворити його у високопродуктивний ресурс. Динаміку і структуру наявності земельних угідь ТОВ «Авангард Агро» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка і структура земельних угідь ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Різновиди земельних угідь	Роки						Відхилення 2018 від 2016	
	2016		2017		2018			
	га	%	га	%	га	%	+/-	%
Всього земельних угідь	16500,6	100	16582	100	16858,1	100	357,5	102,17
з них: сільськогосподарських	16500,6	100	16582	100	16858	100	357,5	102,17
в т.ч. рілля	16122,6	97,7	16204	97,7	16845	99,9	722,6	104,48
Сінокоси	378	2,3	378	2,3	12,9	0,1	-365,1	3,41
Пасовища	-	-	-	-	-	-	-	-

З аналізу табл. 2.1 можна зробити висновок, що загальна площа земельних угідь ТОВ «Авангард Агро» має тенденцію до збільшення, адже якщо на кінець 2016 року площа всіх земель підприємства становила 16500,6 га, то станом на кінець 2018 року відбулося зростання її зростання до 16858,1 га або на 2%. Протягом аналізованого періоду також відбулося зростання площі земель, які виділені під рілля – з 16122,6 га станом на 2016 року до 16845,2 га на 2018 року (зростання на 4,5%). На кінець 2016 року збільшення площі відбулося за рахунок зменшення площі сінокосів, через здійснення підприємством додаткового розорювання земель. При цьому протягом 2016–2017 рр. змін у розмірі сінокосів аналізованого підприємства не відбувалося, так площа сінокосів за визначені роки становила 378 га, проте на кінець 2018 році відбулося істотне зменшення – до розміру 12,9 га або на

96,6%, що пов'язано зі збільшенням площі ріллі.

У табл. 2.2 здійснено горизонтальний аналіз активів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Таблиця 2.2 – Аналіз активів підприємства ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення,+,-		Відхилення, %	
				2017/ 2016	2018/ 2017	2017/2 016	2018/ 2017
Незавершені капітальні інвестиції	1034	860	860	-174	0	-16,83	-
Основні засоби	93679	93157	115284	-522	22127	-0,56	23,75
первісна вартість	246262	245662	273248	-600	27586	-0,24	11,23
знос	152583	152505	157964	78	-5459	-0,05	3,58
Усього необоротних активів	94713	94017	116144	-696	22127	-0,73	23,54
Запаси	65654	68669	87982	3015	19313	4,59	28,12
Виробничі запаси	26067	25351	18620	-716	-6731	-2,75	-26,55
Незавершене виробництво	13630	17410	14085	3780	-3325	27,73	-19,10
Готова продукція	22817	21996	51146	-821	29150	-3,60	132,52
Товари	3140	3912	4131	772	219	24,59	5,60
Поточні біологічні активи	47932	41881	39458	-6051	-2423	-12,62	-5,79
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1819	3001	4808	1182	1807	64,98	60,21
з бюджетом	-	48	29	48	-19	-	-39,58
Інша поточна дебіторська заборгованість	892	568	612	-324	44	-36,32	7,75
Гроші та їх еквіваленти	1490	24679	9292	23189	-15387	1556,3	-62,35
Усього оборотних активів	117787	138846	142181	21059	3335	17,88	2,40
Баланс	212500	232863	258325	20363	25462	9,58	10,93

Станом на 2016 рік вартість незавершених капітальних інвестицій склала 1034 тис. грн. За першу половину досліджуваного періоду зменшення показника становить 174 тис. грн. На кінець 2018 року вартість незавершених капітальних інвестицій залишилася незмінною порівняно з попереднім роком й склала 860 тис. грн.

Станом на 2016 рік первісна вартість основних засобів ТОВ «Авангард Агро» складала 246262 тис. грн. Спочатку падіння показника становило 0,24% (600 тис. грн). Наступного року первісна вартість основних засобів зросла на 11,23% в порівнянні з роком раніше. На кінець 2017 року сума первісної вартості основних засобів склала 273248 тис. грн.

Станом на 2016 рік загальна вартість залишкової вартості основних засобів становила 93679 тис. грн. За першу половину досліджуваного періоду темп зменшення залишкової вартості основних засобів становив 0,56%. Це свідчить про не значне послаблення виробничого потенціалу підприємства. У наступному періоді тенденція змінилася і приріст склав 23,75%.

На початок 2016 року загальна вартість необоротних активів становила 94713 тис. грн. В першій половині досліджуваного періоду спостерігається падіння вартості необоротних активів на 0,73%. Цей факт свідчить про незначне погіршення майнового стану підприємства. У наступному періоді тенденція підприємства змінюється на позитивну і приріст склав 23,54%, або 22127 тис. грн.

Щодо оборотних активів, то спостерігається наступна тенденція. На початку 2016 року загальна сума запасів становила 65654 тис. грн. Приріст запасів у 2017 році становив 4,59% в порівнянні з роком раніше. У наступному році позитивна тенденція приросту вартості запасів зберігається й становить 28,12% (19313 тис. грн). У загальному випадку підвищення обсягу цього елементу активів позитивно впливає на безперервність виробничого і збутового процесу. Але проблемою може бути їх надмірне накопичення, яке веде до залучення додаткових позикових коштів. На кінець 2018 року сума запасів становила 87982 тис. грн. Фактором збільшення вартості запасів стало зростання у 2018 році залишків готової продукції на складах підприємства порівняно з аналогічними даними попередніх періодів.

На початок досліджуваного періоду, в 2016 році сума дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги становила 1819 тис. грн. Значення показника у 2017 році демонструє зростання на 64,98%.

В 2018 році спостерігається продовження тенденції збільшення суми дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 60,21%. На кінець 2018 року сума дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги становила 4808 тис. грн. З одного боку, такий приріст показує зростання обсягів збуту продукції і послуг, але з іншого боку негативно впливає на фінансовий стан підприємства, адже збільшує тривалість обігу коштів підприємства й викликає необхідність залучати додаткові кошти для фінансування цього елемента активів.

Сума грошових коштів та їх еквівалентів є нестабільною та коливається з 1490 тис. грн станом на кінець 2016 року до 9292 тис. грн на кінець досліджуваного періоду. В такі коливання є природними для будь-якого підприємства. Значний приріст обсягів грошових коштів на кінець 2017 рік (23189 тис. грн) свідчить, що виручка від реалізації продукції надійшла під кінець календарного року й не була використана підприємством за призначенням.

На початок 2015 року загальна вартість оборотних активів становила 117787 тис. грн. У наступному році спостерігається приріст оборотних активів на 17,88%.

У першому році досліджуваного періоду загальна вартість активів становила 212500 тис. грн. За увесь аналізований період 2016–2018 рр. спостерігається стійна тенденція приросту активів – у 2017 році на 9,58% у 2018 році на 10,93%. Цей факт свідчить про стійке підвищення потенціалу підприємства генерувати прибуток для власників, адже сума активів, що приймає участь у виробничому, інвестиційному та фінансовому процесі зростає.

На рис. 2.2 графічно наведено динаміка змін основних структурних елементів активів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

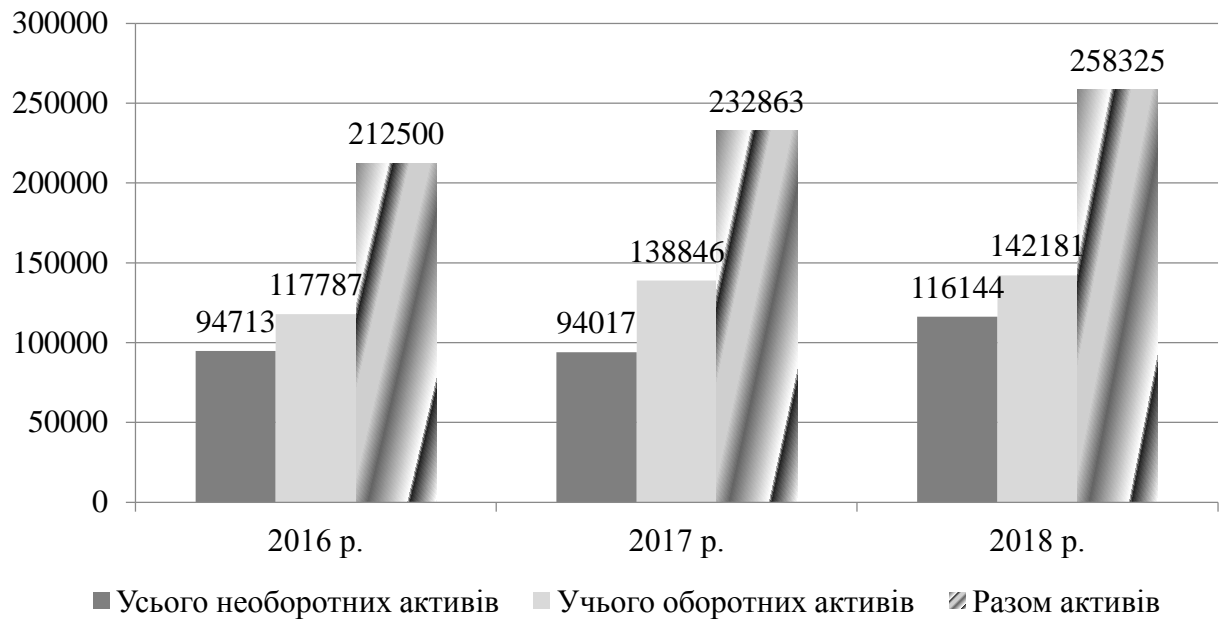


Рис. 2.2 – Динаміка змін основних структурних елементів активів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн

У табл. 2.3 здійснено горизонтальний аналіз пасивів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Таблиця 2.3 – Аналіз капіталу підприємства ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2017/2016	2018/2017	2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал Зареєстрований капітал	47320	46310	46310	-1010	0	-2,13	0,00
Додатковий капітал	28885	29861	29867	976	6	3,38	0,02
Резервний капітал	82375	98906	99047	16531	141	20,07	0,14
Нерозподілений прибуток	49196	52998	78309	3802	25311	7,73	47,76

Продовження таблиці 2.3

Усього за розділом I	204776	228075	253527	23299	25452	11,38	11,16
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2982	0	0	-2982	0	-100	-

Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	2099	1057	1089	-1042	32	-49,64	3,03
розрахунками з бюджетом	279	476	745	197	269	70,61	56,51
розрахунками зі страхування	398	748	654	350	-94	87,94	-12,57
розрахунками з оплати праці	1920	2306	2042	386	-264	20,10	-11,45
Інші поточні зобов'язання	46	201	268	155	67	336,9	33,33
Усього за розділом III	7724	4788	4798	-2936	10	-38,01	0,21
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	212500	232863	258325	20363	25462	9,58	10,93

В 2016 році сума статутного капіталу становила 47320 тис.грн. В 2017 році відбулося зменшення суми статутного капіталу у зв'язку з виходом одного з співзасновників з товариства. На кінець 2018 року вартість елемента пасиву не змінилася й складає 46310 тис. грн.

В 2017 році сума додатково вкладеного капіталу збільшилася на 3,38%. Наступного року його вартість залишається стабільною – приріст вклав лише 0,14%.

Прибутковість діяльності ТОВ «Авангард Агро» у 2016-2018 рр. дало можливість значно збільшити резервний капітал та нерозподілений прибуток. В 2016 році сума резервного капіталу становила 82375 тис. грн.

У 2017 році основний обсяг отриманого прибутку було спрямоване на збільшення обсягів резервного капіталу, приріст склав 20,07% (16531 тис. грн). У 2018 році розмір резервів суттєвих змін не зазнав. Натомість на 47,76% (25311 тис. грн) зріс обсяг нерозподіленого прибутку підприємства. На кінець 2018 року його величина становила 78309 тис. грн. Таке суттєве зростання є позитивним явищем, яке свідчить, що зростання власного капіталу суб'єкта господарювання відбувається за рахунок ефективної роботи менеджменту. Напрямок тенденції був таким же як і роком раніше. Тож можемо стверджувати, що менеджмент здатний виконувати поставлені перед ним завдання і досягати цілей зростання добробуту інвесторів.

На самому початку 2017 року сума власного капіталу підприємства становила 204776 тис. грн., а на кінець року 228075 тис. грн. В 2017 році цей показник збільшився на 11,38% порівняно з попереднім. Темп приросту величини власного капіталу зберігся й у 2018 році. Це позитивна динаміка, яка свідчить про підвищення добробуту інвесторів і власників підприємства. На кінець 2018 року сума власного капіталу ТОВ «Авангард Агро» становила 253527 тис. грн.

За весь аналізований період ТОВ «Авангард Агро» довгострокових позикових коштів не залучало. У загальному випадку наявність довгострокових фінансових ресурсів позитивно впливає на ліквідність підприємства і створює підґрунтя для проведення гнучкої фінансової політики.

Щодо поточних зобов'язань і забезпечень то їх загальна вартість за 2016-2018 рр. знизилася з 7724 тис. грн до 4798 тис. грн. Основне скорочення відбулося у 2017 році – на 38,01%. Основною статтею такого скорочення стало погашення короткострокового кредиту банку на суму 2982 тис. грн та скорочення обсягів Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 1042 тис. грн. У 2018 році сума заборгованості постачальникам практично не змінилася збільшившись лише на 3,03% (32 тис. грн) й на кінець аналізованого періоду склала 1089 тис. грн.

В 2015 році сума кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом становила 279 тис. грн. Значення показника стабільно зростає – на 70,61% в 2017 році та на 56,51% у 2018 році. Збільшення темпів заборгованості за розрахунками з бюджетом корелює зі значеннями збільшення обсягів отриманого прибутку та відповідно не свідчить про погіршення платіжної дисципліни сплати податків.

Заборгованість за розрахунками з оплати праці є нестабільною із загальною тенденцією до збільшення. Так станом на кінець 2016 року така заборгованість становила 1920 тис. грн. На кінець 2017 року вона зросла на 386 тис. грн (20,10%). У наступному 2018 році підприємство зменшило цей

вид заборгованості на 264 тис. грн (11,45%). На кінець аналізованого періоду заборгованість підприємства за розрахунками з оплати праці становила 2042 тис. грн.

Аналізуючи вартість пасивів слід зазначити, що у першому році загальна їх вартість становила 212500 тис. грн. Спостерігається стабільний темп приросту показника – у 2017 році на 9,58 %, у 2018 році на 10,93%. Цей факт свідчить про підвищення загальної суми фінансових ресурсів підприємства, що використовується для здійснення своєї діяльності. При цьому позитивним є перевищення темпів зростання вартості власного капіталу над темпами зростання загальної вартості пасивів – 11,38 у 2017 році та 11,16% у 2018 році проти 9,58% та 10,93% відповідно.

На рис. 2.3 графічно наведено динаміка змін основних структурних елементів пасивів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

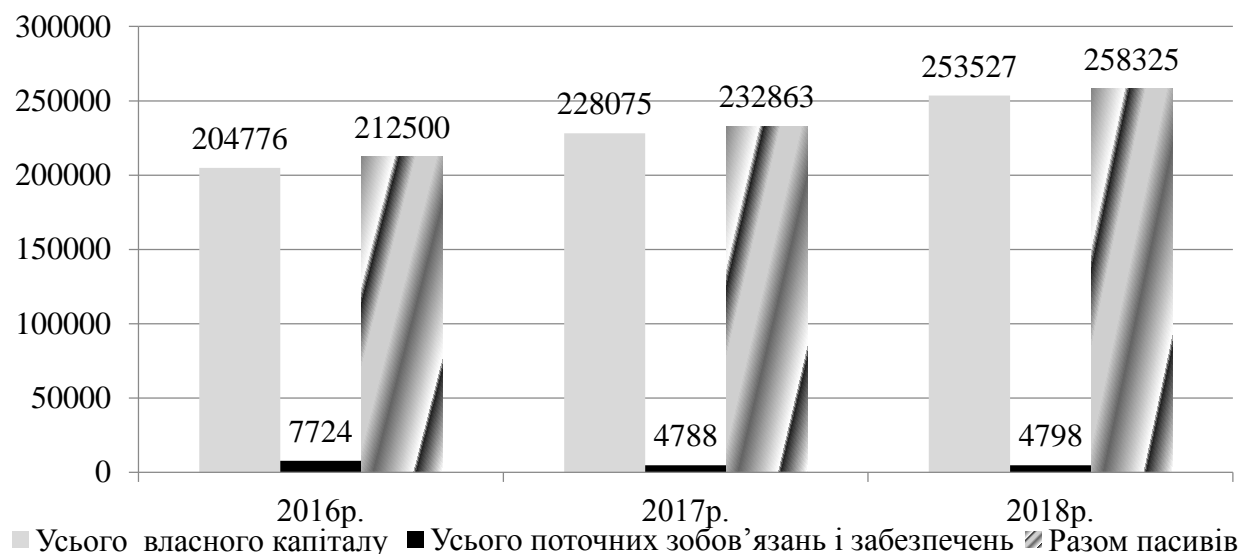


Рис. 2.3 – Динаміка змін основних структурних елементів пасивів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн

Основні показники розміру виробництва досліджуваного підприємства наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники розміру виробництва ТОВ «Авангард Агро» за

2016-2018 рр.

Показники	Роки			В середньому за 3 роки
	2016	2017	2018	
Грошова виручка від реалізації продукції сільського господарства, тис. грн.	201893	218979	184493	201788
Площа сільськогосподарських угідь, га	69570	69573,2	69572	69571,7
Середньорічна чисельність працівників, чол.	325	300	366	330
Середньорічна кількість худоби в перерахунку на умовне поголів'я, гол.	3905	3674	3124	3901

З табл. 2.4 бачимо, що середньорічна чисельність працівників, зайнятих в сільськогосподарському виробництві, складає в середньому 330 осіб, площа сільськогосподарських угідь в середньому складає 69571,7 га. Таким чином можна зробити висновок про те, що ТОВ «Авангард Агро» відноситься до середніх господарств.

Зазначимо, що ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах залежить не лише від розміру, а й від рівню спеціалізації господарства, від того, наскільки він відповідає природно-кліматичним умовам в місцезнаходженні підприємства. Розрахунок рівню спеціалізації аналізованого підприємства наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Розмір та структура грошових надходжень від реалізації продукції сільського господарства в ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Галузі та види продукції	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
Зерно та зернобобові	60810,2	30,12	60000,2	27,4	66860,3	36,24
Цукровий буряк	66019	3,27	1883,2	0,86	848,7	0,46
Соняшник	85804,5	4,25	18700,8	8,54	25349,3	13,74

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7
Овочі	1413,3	0,7	481,8	0,22	479,7	0,26
Картопля	-	-	21,9	0,01	-	-
Інша продукція рослинництва	222,1	0,11	9153,3	4,18	996,3	0,54
Разом по рослинництву	77627,9	38,45	90306,9	41,24	89294,6	48,4
Молоко	91659,4	4,54	10927,1	4,99	15110	8,19
ВРХ на м'ясо	25478,9	12,62	25773,8	11,77	10682,1	5,79
Свинарство	25216,4	12,49	16116,9	7,36	9999,5	5,42
Інша продукція тваринництва	72,2	0,33	1948,9	0,89	313,6	0,17
Разом по тваринництву	35311,1	17,49	24109,6	11,01	29537,3	16,01
Всього по господарству	201893	100	218979	100	184493	100

Аналізуючи дані табл. 2.5 можна зробити висновок, що основна роль в аналізованому господарстві надається вирощуванню продукції рослинництва, зокрема зернових та зернобобових культур.

Підтвердженням цьому є показник розміру та структури грошових надходжень від реалізації продукції сільського господарства в ТОВ «Авангард Агро». По продукції рослинництва на кінець періоду він складає майже 50% від загального виробництва, а по тваринництву – лише 16,0%.

2.2 Аналіз ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства

Відзначимо, що аналізуючи діяльність підприємства за останні 3 роки, ми спостерігаємо, що підприємство розвивається переважно за рахунок галузі рослинництва. Протягом аналізованого періоду на ТОВ «Авангард Агро» спостерігається поступове зменшення галузі тваринництва. Ця тенденція пояснюється тим фактом, що за рахунок несприятливих цін на ринку тваринницької продукції, господарство зазнає великих втрат по вирощуванню та утриманню тваринництва. Тому підприємство вирощує тварин тільки для задоволення споживчих потреб своїх робітників та населення району.

Отже слід відзначити, що ТОВ «Авангард Агро» має зерно – м'ясо –

молочну спеціалізацію, при цьому основну частину прибутку воно отримує, насамперед, від рослинництва.

Для більш детального аналізу результатів фінансово-господарської діяльності аналізованого підприємства вважаємо за доцільне проаналізувати рентабельність підприємства з метою встановлення ефективності вкладення коштів у аналізоване підприємство та раціональність їх використання.

Розглянемо далі показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Авангард Агро». Вихідні дані для аналізу наведено в додатку Б. Для оцінки ліквідності балансу підприємства складемо баланс ліквідності (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Актив	2016р.	2017р.	2018р.	Пасив	2016р.	2017р.	2018р.	Платіжний надлишок (+) або недостача (-)		
								2016р.	2017р.	2018р.
1. Найбільш ліквідні активи (A1)	1490	24679	9292	2. Негайні пасиви (П1)	4696	4587	4530	-1490	19891	4494
3. Активи, що швидко реалізуються (A2)	1819	3001	4808	4. Коротко строкові пасиви (П2)	3028	201	268	-271	3617	5449
5. Активи, що реалізуються повільно (A3)	114478	111166	128081	6. Довго строкові пасиви (П3)	0	0	0	113586	110550	127440
4. Активи, що важко реалізуються (A4)	94713	94017	116144	4. Постійні пасиви (П4)	204776	228075	253527	110063	134058	137383
БАЛАНС	212500	232863	258325	БАЛАНС	212500	232863	258325	X	X	X

Баланс вважається ліквідним, якщо:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4 \quad (2.1)$$

При цьому, як бачимо з табл. 2.6 протягом 2017–2018 рр. виконуються всі умови ліквідності, тож підприємство має абсолютно ліквідний баланс. Насамперед це відбувається за рахунок того, що підприємство здійснює фінансування своєї діяльності переважно за рахунок власного капіталу (98,1% на кінець 2018 року) з не істотним використанням поточної заборгованості (1,9% на кінець 2018 року), не залучаючи ані короткострокових, ані довгострокових кредитів.

Другим етапом аналізу ліквідності підприємства є розрахунок та аналіз основних показників ліквідності, які необхідні для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання. Результати аналізу показників ліквідності ТОВ «Авангард Агро» наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз основних показників ліквідності ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Показник	Оптимальне значення	Методика розрахунку	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018/2016 +,-
Показник ліквідності поточної (покриття)	2,0–2,5	$(A1+A2+A3) : (П1+П2)$	15,25	29,00	29,63	0,63
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,7–0,8	$(A1+A2) : (П1+П2)$	0,43	5,78	2,94	-2,84
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,2-0,3	$A1 : (П1+П2)$	0,19	5,15	1,94	-3,22

Аналіз таблиці доводить, що якщо на кінець 2016 року підприємство не можна було вважати цілком ліквідним через невідповідність показників швидкої та абсолютної ліквідності оптимальним значенням, то протягом 2017–2018 рр. підприємство має дуже високі значення показників ліквідності. При цьому не зважаючи на зниження на кінець 2018 року показників швидкої

ліквідності (на 2,84 п.) та абсолютної ліквідності (на 3,22 п.) порівняно зі станом на кінець 2017 року, аналізоване підприємство має дуже високий рівень ліквідності, адже всі показники суттєво перевищують оптимальне значення. Зазначене пов'язано перш за все з щорічним зростанням обсягу власних коштів ТОВ «Авангард Агро». З метою визначення фінансової стійкості підприємства оцінимо показники, які характеризують надлишок або нестачу джерел фінансування для формування запасів.

Результати розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості аналізованого підприємства наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018/2017 (+ /-)
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів (Н1)	110063	134058	137383	3325
Наявність власного оборотного капіталу і довгострокових джерел покриття запасів (Н2)	110063	134058	137383	3325
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів для формування запасів (Н3)	113045	134058	137383	3325
Запаси (Н4)	113586	110550	127440	16890
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів (Е1) = Н1 – Н4	-3523	23508	9943	-13565
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу та позик для формування запасів (Е2) = Н2 – Н4	-3523	23508	9943	-13565
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, короткострокових кредитів для формування запасів (Е3) = Н3 – Н4	-541	23508	9943	-13565
Запас стійкості фінансового стану, днів $ZC = E3 * 360 : BB$ – ряд 2000, Ф.2	-1,1	42,7	21,4	-21,3
Тип фінансової стійкості	кризовий стан	Абсолютна стійкість	Абсолютна стійкість	x

З таблиці бачимо, що протягом 2017–2018 рр. $E1, E2, E3 > 0$, отже можна зробити висновок, що ТОВ «Авангард Агро» має абсолютну фінансову стійкість. Для забезпечення запасів нашому підприємству достатньо власного оборотного капіталу, що пов'язано, насамперед з тим фактом, що фінансування діяльності підприємства здійснюється переважно за рахунок власного капіталу.

Однак, слід звернути увагу на те, що на кінець періоду спостерігається суттєве зниження показників $E1, E2$ та $E3$ – на 57,7% порівняно зі станом на кінець 2017 року та, відповідно, зменшення запасу стійкості фінансового стану на 21 день, внаслідок суттєвого зростання запасів на підприємстві, що зумовлює доцільність пошуку підприємством можливостей освоєння більш перспективних видів діяльності, що має на меті запобігти втраті підприємством фінансової стійкості (рис. 2.4).

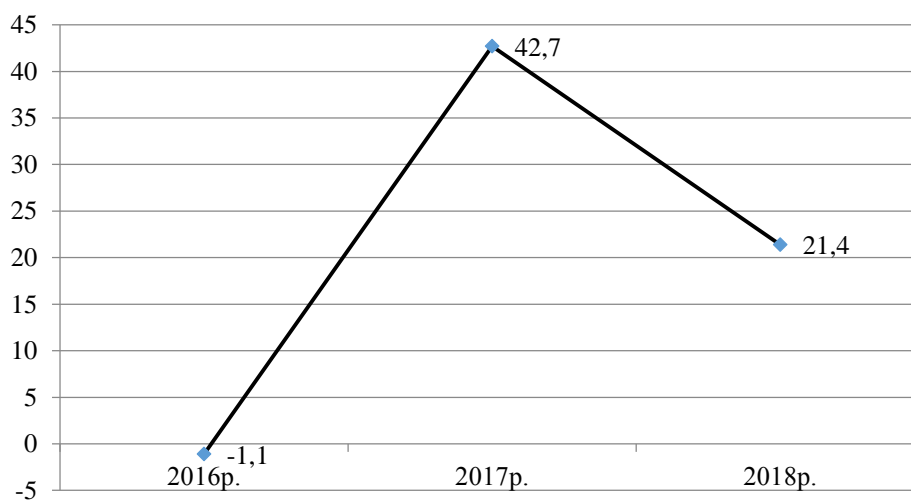


Рис. 2.4 – Динаміка змін запасу стійкості фінансового стану ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., днів

Доповнимо аналіз фінансової стійкості підприємства оцінкою її узагальнюючих показників, методика розрахунку яких наведена в додатку В. Результати розрахунку часткових показників фінансової стійкості ТОВ «Авангард Агро» наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Часткові показники фінансової стійкості ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Показник	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018/2017 (+ /-)
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	>0,5	0,93	0,97	0,97	0,0
Коефіцієнт маневреності	≥0,5	0,53	0,59	0,54	-0,05
Коефіцієнт заборгованості	<1,0	0,04	0,02	0,02	0,0
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (Власний капітал / Сума пасивів)	≥0,5	0,96	0,98	0,98	0,0
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	1,04	1,02	1,02	0,0
Коефіцієнт фінансової стійкості (II)	≥1,0	26,5	47,6	52,8	+5,2
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	≤0,5	0,04	0,02	0,02	0,0
Коефіцієнт фінансування	>1,0	26,5	47,6	52,8	+5,2

Як бачимо з таблиці, протягом 2017–2018 рр. структура джерел фінансування підприємства залишається майже не змінною, на що вказують однакові значення більшості коефіцієнтів. При цьому всі коефіцієнти не тільки знаходяться в межах норми, але й суттєво її перевищують, що вказує на те, що підприємство є фінансово стійким та майже незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Так, співпадіння значень коефіцієнту заборгованості з коефіцієнтом концентрації позикового капіталу вказує на вкрай незначну питому вагу зобов'язань у загальному розмірі пасивів (2,1% станом на кінець 2017 р. та 1,9% станом на кінець 2018 р.), отже аналізоване підприємство фінансує свою діяльність за рахунок власних коштів. При цьому, співпадіння коефіцієнту фінансової стійкості (II) з коефіцієнтом фінансування свідчить про те, що у складі позикового капіталу підприємства наявні тільки поточні зобов'язання. Збільшення на кінець 2018 року коефіцієнту фінансової стійкості (II) на 10,9% вказує на зростання розміру поточних зобов'язань, які можуть бути погашені за рахунок власних коштів.

Також вважаємо за доцільне здійснити аналіз ділової активності, який

проводиться з метою визначення ефективності основної діяльності підприємства, яка характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Результати аналізу показників ділової активності ТОВ «Авангард Агро» наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники ділової активності ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018/2017 (+ /-)
Коефіцієнт оборотності капіталу (трансформації)	0,86	0,85	0,65	-0,20
Оборотність дебіторської заборгованості: днів	5,36	6,58	11,74	+5,16
оборотів	67,2	54,74	30,65	-24,09
Оборотність запасів: днів	224,4	201,0	274,74	+73,74
оборотів	1,60	1,79	1,31	-0,48
Тривалість операційного циклу, дні	229,76	207,58	286,48	+78,9
Оборотність кредиторської заборгованості: днів	9,37	8,7	10,34	+1,64
оборотів	38,43	41,35	34,8	-6,55
Тривалість фінансового циклу, дні	220,39	166,23	276,14	+109,91
Період окупності власного капіталу	20,49	4,93	1,52	-3,41

З аналізу таблиці слід констатувати не значну ефективність основної діяльності підприємства, яка до цього ще й має тенденцію до зниження на кінець 2018 року. На це перш за все вказує щорічне уповільнення оборотності капіталу підприємства – на 1,2% та на 23,5% відповідно на кінець 2017 та 2018 рр. Такі зміни вказують на зниження ефективності вкладення фінансових ресурсів у формування активів та пояснюються, насамперед, випереджаючими темпами росту активів над темпами росту чистого доходу. На кінець 2018 року відбулося збільшення тривалості обороту запасів майже на 74 дні або на 36,7% та уповільнення їх оборотності на 26,8%.

Зазначене насамперед зумовлюється суттєвим збільшення рівня готової продукції підприємства (на 132,5% порівняно зі станом на кінець 2017 р.). Така тенденція одночасно із зростанням дебіторської заборгованості за товарами на 60,2% та зменшенням грошових коштів на 62,3% свідчить про проблеми з

платоспроможним попитом на продукцію підприємства та має оцінюватися негативно.

Враховуючи попередні дані можна стверджувати, що загальне збільшення тривалості операційного циклу майже на 74 дні на кінець 2018 р. зумовлено збільшенням терміну обертання запасів, при цьому це також заслуговує на негативну оцінку, адже чим коротший операційний цикл, тим краще працює підприємство.

Збільшення терміну оборотності кредиторської заборгованості майже на 2 дні або на 18,9% на кінець 2018 р. вказує на розширення періоду, протягом якого підприємством може користуватися коштами кредиторів. Однак, на негативну оцінку заслуговує збільшення фінансового циклу підприємства на кінець 2018 р. майже на 110 днів або на 66,1%, що свідчить про збільшення розміру фінансових ресурсів, необхідного для фінансування виробничих потреб підприємства (рис. 2.5).

На збільшення цього показника вирішальний вплив здійснило збільшення терміну оборотності запасів.

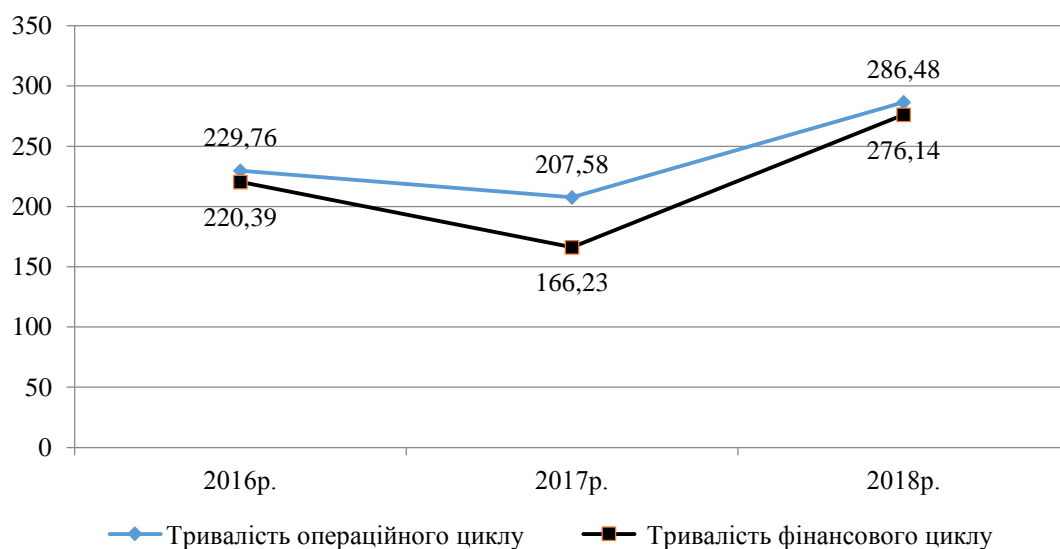


Рис. 2.5 – Динаміка змін тривалості операційного та фінансового циклів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., днів

Таким чином слід констатувати суттєве погіршення ділової активності ТОВ «Авангард Агро» на кінець 2018 р., що зумовлює необхідність пошуку нових шляхів підвищення ефективності основної діяльності оцінюваного підприємства, одним з яких може виступити диверсифікація.

Важливим етапом аналізу фінансового стану підприємства виступає також порівняння темпів приросту активів (T_A) з темпами приросту фінансових результатів – чистого доходу ($T_{ЧД}$) та чистого прибутку ($T_{ЧП}$). При цьому має виконуватися наступна нерівність [3]:

$$100\% < T_A < T_{ЧД} < T_{ЧП} \quad (2.2)$$

Порівняльний аналіз темпів приросту на ТОВ «Авангард Агро» наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Порівняльний аналіз динаміки активів і фінансових результатів ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017/2016, %	2018/2017, %
Чистий дохід	201893	218979	184493	108,46	84,25
Величина активів підприємства	212500	232863	258325	109,58	110,93
Чистий прибуток	9994	46235	39593	462,63	85,63

Як бачимо з табл. 2.11, на кінець 2017 й 2018 рр. $100\% < T_A$ (109,58% та 110,93% відповідно), що вказує на те, що підприємство протягом аналізованого періоду нарощує економічний потенціал і масштаби своєї діяльності.

Протягом оцінюваного періоду $T_A > T_{ЧД}$ (109,58% > 108,46% на кінець 2017 р. та 110,93% > 84,25% на кінець 2018 р.), що свідчить про те, що виручка зростає меншими темпами від економічного потенціалу. Зазначене має оцінюватися негативно, адже вказує на зниження інтенсивності використання ресурсів на підприємстві.

Проте, позитивний вплив на якість фінансового стану підприємства справляє виконання протягом 2017–2018 рр. останньої умови – ТЧД < ТЧП (108,46% < 462,63% на кінець 2017 року та 84,25% < 85,63% на кінець 2018 р.), що означає, що прибуток зростає швидше від обсягів реалізації (в нашому випадку падає меншими темпами за темп падіння чистого доходу) (рис. 2.6). Проте, зменшення розмірів чистого доходу і чистого прибутку на кінець 2018 року слід оцінювати негативно.

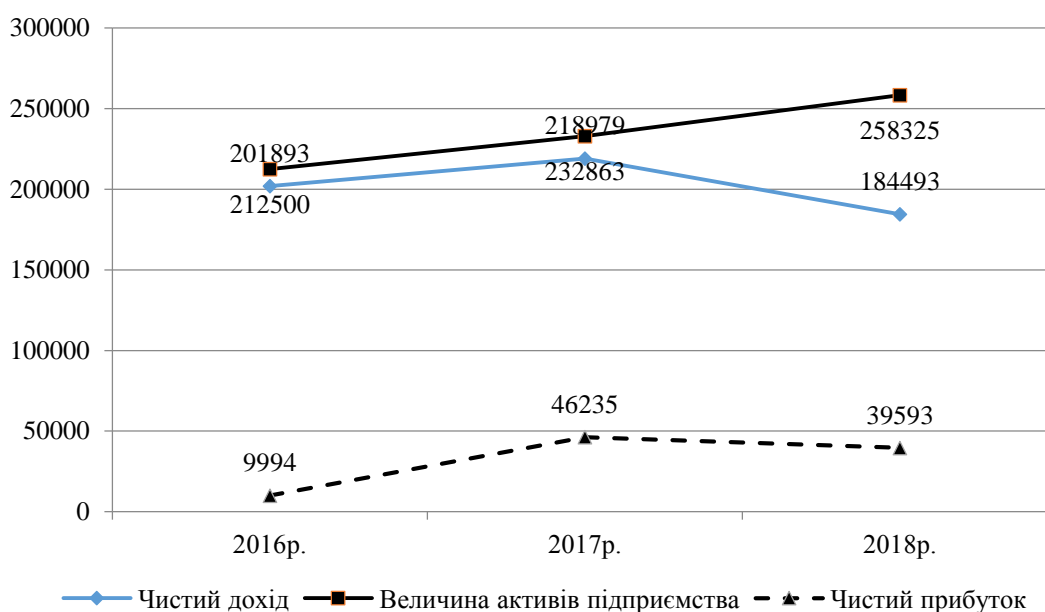


Рис. 2.6 – Динаміка змін активів і фінансових результатів ТОВ «Авангард Агро» ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн

Таким чином, на основі проведеного аналізу діяльності ТОВ «Авангард Агро» можна зробити висновок, що протягом 2018 року спостерігається погіршення фінансового стану підприємства.

Зазначене вимагає від ТОВ «Авангард Агро» активізувати діяльність в напрямі пошуку нових, адекватних сучасним умовам господарювання шляхів розвитку, одним з яких виступає проведення диверсифікації виробництва, яка сприятиме зміцненню стійкості та покращенню фінансових результатів діяльності аналізованого підприємства.

2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Розглянемо детальніше фінансові результати діяльності підприємства, які підприємство отримало за період діяльності 2016–2018 рр., проаналізуємо в динаміці агреговані показники фінансово-господарського стану, що дасть змогу націлити на подальший інтегрований аналіз фінансового становища.

Використовуючи дані Форми №1 "Баланс", Форми №2 "Звіт про фінансові результати" підприємства за 2016 - 2018 роки, здійснимо оцінку витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) за елементами, визначимо зміни величин в 2018 році проти 2016 року, а також за рахунок зростання (чи спаду) якого елемента затрат змінюється собівартість виробленої продукції (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Динаміка витрат на виробництво ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018/2016		2018/2017	
				+(-)	%	+(-)	%
Обсяг виробленої продукції (робіт, послуг), тис. грн	181377	167994	132396	-48981	72,99	-35598	78,81
Елементи операційних витрат, у т.ч.:	205221	182923	145419	-59802	70,86	-37504	79,50
Матеріальні затрати	110799	97937	77348	-33450	69,81	-20589	78,98
питома вага у витратах	53,99	53,54	53,19	-0,8	98,52	-0,35	99,35
Витрати на оплату праці	37658	31536	23791	-13868	63,18	-7745	75,44
питома вага у витратах	18,35	17,24	16,36	-1,99	89,16	-0,88	94,90
Відрахування на соціальні заходи	6239	5030	4377	-1862	70,16	-653	87,01
Питома вага у витратах	3,04	2,75	3,01	-0,03	99,01	0,26	109,45
Амортизація	12046	9786	7256	-4790	60,24	-2530	74,15
питома вага у витратах	5,87	5,35	4,99	-0,88	85,01	-0,36	93,27
Інші операційні витрати	38479	38633	32647	-5832	84,84	-5987	84,50
питома вага у витратах	18,75	21,12	22,45	3,7	119,73	1,33	106,30

Витрати на виробництво й реалізацію продукції, що формують її собівартість, – один з найважливіших якісних показників комерційної діяльності підприємств.

У процесі своєї діяльності ТОВ «Авангард Агро» намагається знизити витратну частину виробничого циклу та одночасно збільшити обсяги виробленої продукції із метою поліпшення економічного потенціалу підприємства в структурі

агропромислового комплексу країни.

Упродовж 2016–2018 років обсяги виробництва знижуються. Так, за даними 2018 року підприємством виготовлено сільськогосподарської продукції на загальну суму 132396 тис. грн, що є суттєвим зниженням проти показника 167994 тис. грн 2017 року (181377 тис. грн у 2016 році).

Детальніше зосередимо увагу на структурі операційних витрат, динаміку яких для більш деталізованого аналізу зобразимо графічно (рис. 2.7).

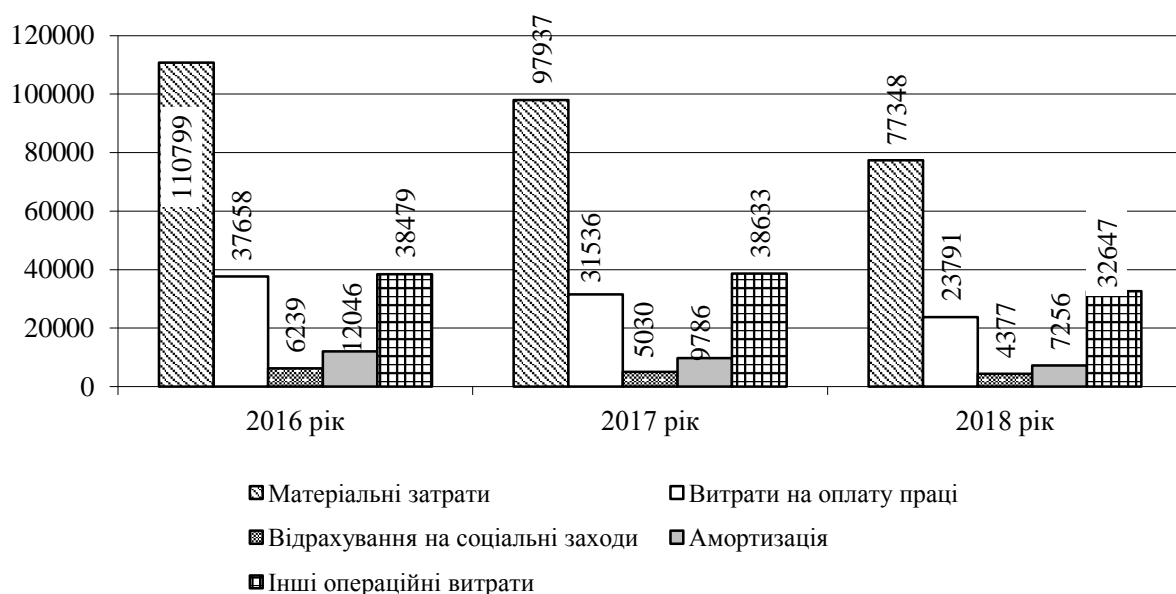


Рис. 2.7 – Структура операційних витрат ТОВ «Авангард Агро» у динаміці за 2016–2018 рр., тис. грн.

Зазначимо позитивну динаміку співвідношення обсягів виробленої продукції (робіт, послуг) та загальних операційних витрат підприємства. За звітний період зниження загальних операційних витрат підприємства випереджає показники обсягів виробництва а саме на 2,13 п.

За даними таблиці елементи операційних витрат мали незначні структурні зміни. По усіх статтях коливання відбулося в межах 0,03–0,90%. Лише стаття «Витрати на оплату праці» зменшилися на 1,99%. Відсутність суттєвих змін пояснюється тим, що підприємство протягом аналізованого періоду не змінювало структуру товарної продукції.

Загалом зменшення витрат понад темпи падіння обсягів виробленої продукції свідчить про те, що підприємство постійно здійснює контроль за тенденціями в розмірі та структурі операційних витрат, а саме пропорційно зменшує долю її складових, приділяє увагу амортизаційним забезпеченням.

Прибуток підприємства є кінцевим результатом його діяльності, яка характеризує абсолютну ефективність його роботи. Сума прибутку, яку отримує підприємство, пов'язана з обсягом продажу продукції (виконаних робіт), якістю, конкурентоспроможністю, рівнем затрат. Розглянемо в динаміці результати роботи ТОВ «Авангард Агро» (табл. 2. 13).

Таблиця 2.13– Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр., тис грн.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018р/2016	
				+,-	%
Дохід (виручка) від реалізації продукції	201893	218979	184493	-17400	91,38
Собівартість реалізованої продукції	181377	167994	132396	-48981	72,99
Валовий прибуток	20516	50985	52097	31581	253,93
Інші операційні доходи	13770	10733	854	-12916	6,20
Адміністративні витрати	4658	3846	6085	1427	130,64
Витрати на збут	18977	11067	6915	-12062	36,44
Інші операційні витрати	209	16	23	-186	11,00
Прибуток від операційної діяльності	10442	46789	39928	29486	382,38
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	10304	46749	39915	29611	387,37
Податок на прибуток від звичайної діяльності	310	514	322	12	103,87
Чистий прибуток	9994	46235	39593	29599	396,17

У 2018 році ТОВ «Авангард Агро» виконував поставки продукції згідно з укладеними з замовниками контрактами і договорами. Виконано 21 контракт на поставку різних видів сільськогосподарської продукції.

Протягом 2016–2018 років на ТОВ «Авангард Агро» мала місце коливання обсягів виробництва та доходів від реалізації товарів, робіт, послуг.

Дохід від реалізації продукції у 2017 році збільшився на 17086 тис. грн або на 8,5% порівняно з 2016 роком, проте у 2018 році спостерігаємо

зменшення доходу від реалізації на 17400 тис. грн, або на 8,6% порівняно з 2016 роком та на 34486 тис. грн, або на 15,7% порівняно з 2017 роком. Відзначимо, що таке зменшення чистого доходу на кінець аналізованого періоду можна пояснити погіршенням платоспроможності основних покупців продукції аналізованого підприємства та погіршенням платіжно-розрахункової дисципліни, на що вказує як зростання на кінець 2018 року залишків готової продукції – на 29150 тис. грн або на 132,5% порівняно з 2017 роком – так і зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 1807 тис. грн або на 60,2%.

Собівартість у 2017 році зменшилася на 13383 тис. грн або на 7,3% менше ніж у 2016 році, у 2018 році вона продовжувала знижуватися – на 35598 тис. грн або на 21,2% порівняно з 2017 роком.

Валовий прибуток у 2017 році збільшився на 30469 тис. грн або на 148,5% порівняно зі станом на кінець 2016 року, у 2018 році валовий прибуток зріс на 1112 тис. грн або на 2,2%. Тенденцію до зростання валового прибутку поряд із зменшенням чистого доходу та собівартості можна пояснити тим, що зменшення собівартості (21,0%) було більшим, ніж зменшення чистого доходу (15,7%) внаслідок покращення організації транспортування та зберігання продукції, зміни сировини та попередження і усунення браку.

Проте, внаслідок падіння операційних доходів на 9879 тис. грн або на 92% станом на кінець 2017 року відбулося зменшення чистого прибутку на кінець 2018 року на 6642 тис. грн або на 14,4% порівняно зі станом на кінець 2017 року.

Покращення ситуації пов'язано з виходом сільськогосподарських товаровиробників на ринки ЄС та підвищення платоспроможного попиту в Україні. Зміни фінансових показників значно впливали на розрахунки з бюджетом, проведену амортизаційну політику та поліпшення виробничого процесу. Підприємство, використовуючи всю потужність, намагалось покращити свою доходну частину та незважаючи на негативні зовнішні фактори мало загальну позитивну динаміку показників фінансової

результативності. Прийняті керівництвом фінансові заходи дали можливість наростити чистий прибуток у 2018 році на 296,17% порівняно з даними 2016 року до 39593 тис. грн.

Розглянемо динаміку формування прибутку ТОВ «Авангард Агро» за 2016–2018 рр. (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Аналіз формування прибутку ТОВ «Авангард Агро» за 2016–2018 рр.

Найменування показника	Абсолютні величини, тис. грн			2018/2017 +,-
	2016 р	2017 р	2018р	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	201893	218979	184493	-34486
Собівартість реалізованої продукції	181377	167994	132396	-35598
Валовий прибуток (збиток)	20516	50985	52097	1112
Прибуток від операційної діяльності	10442	46789	39928	-6861
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	10304	46749	39915	-6834
Чистий прибуток	9994	46235	39593	-6642

Зобразимо динаміку змін результатів господарської діяльності підприємства протягом 2016–2018 років, порівнюючи з показниками чистого прибутку (рис. 2.8).

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. Показники даної групи дають уявлення про те, наскільки ефективно підприємство здійснює свою діяльність, контролює витрати на виробництво і реалізацію продукції, і який чистий прибуток при цьому отримує.

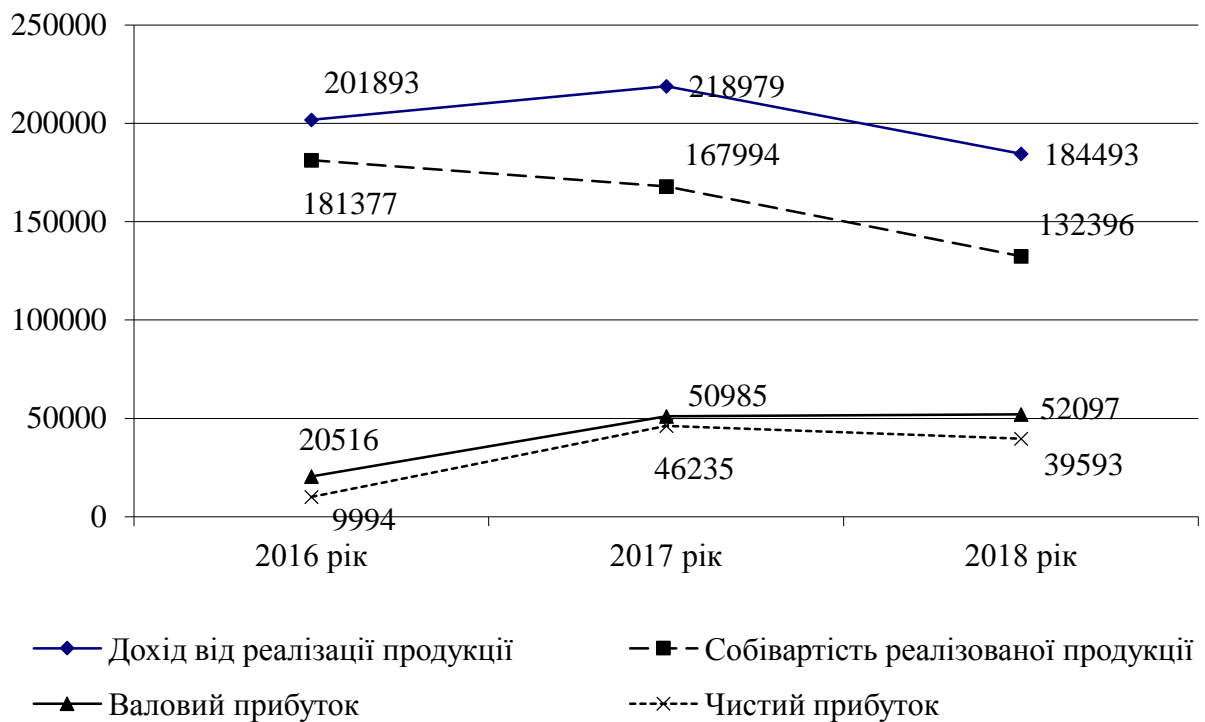


Рис. 2.8 – Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «Авангард Агро» за 2016–2018 рр., тис. грн.

На діяльність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглянемо такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Виконаємо аналіз системи показників рентабельності для ТОВ «Авангард Агро» у табл. 2.15 на основі фінансової звітності.

Дані таблиці свідчать, що протягом 2016–2018 рр. відбулося зростання всіх показників рентабельності, що стало результатом підвищення ефективності використання наявних ресурсів та підвищення продуктивності праці. Оплата праці стала однією з основних статей економії підприємства. Рентабельність продажів зросла на 16,53 п., що свідчить про значне підвищення прибутковості продажів продукції підприємства через кон'юнктуру ринку.

Рентабельність основних засобів також зазнала суттєвих змін в динаміці знизившись на 27,30%, що свідчить про оптимізацію основних виробничих фондів та їх максимальне завантаження.

Таблиця 2.15 – Аналіз показників рентабельності ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018/2016	
				+,-	%
Середній розмір майна, тис. грн	212500	222681,5	245594	33094	115,57
Середній розмір власного капіталу, тис. грн	204776	216425,5	240801	36025	117,59
Середній розмір матеріальних оборотних активів, тис. грн	117787	128316,5	140513,5	22727	119,29
Середній розмір основних засобів,	93679	93418	104220,5	10542	111,25
Вартість виробничих ресурсів, тис. грн	211466	221734,5	244734	33268	115,73
Витрати на оплату праці, тис. грн	37658	31536	23791	-13868	63,18
Вартість господарських ресурсів, тис. грн	249124	253270	268525	19400	107,79
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	201893	218979	184493	-17400	91,38
Витрати, тис. грн	205221	182923	145419	-59802	70,86
Прибуток до оподаткування, тис. грн	10304	46749	39915	29611	387,37
Чистий прибуток, тис. грн	9994	46235	39593	29599	396,17
Рентабельність %					
Продажу	5,10	21,35	21,63	16,53	-
Основних засобів	11,00	50,04	38,30	27,30	-
Оборотних активів	8,75	36,43	28,41	19,66	-
Виробничих ресурсів	4,87	21,08	16,31	11,44	-
Трудових ресурсів	27,36	148,24	167,78	140,41	-
Всіх ресурсів	4,14	18,46	14,86	10,73	-
Витрат	5,02	25,56	27,45	22,43	-
Активів	4,70	20,76	16,12	11,42	-
Власного капіталу	4,88	21,36	16,44	11,56	-

Щодо рентабельності оборотних активів, максимальний рівень був досягнутий у 2017 році – 36,43% (8,75 у 2016 році та 28,41% у 2018 році). Це свідчить про намагання підприємства визначити оптимальний розмір виробничих запасів в умовах зростання ціни на них. Крім того значно підвищився обсяг поточної дебіторської заборгованості, що також вплинуло на зазначений показник рентабельності.

Рентабельність виробничих ресурсів також демонструє позитивну

динаміку по відношенню до 2016 року. Якщо у 2016 році рентабельність виробничих ресурсів становила 4,87 %, то у 2018 році – 16,31%, зростання відбулося на рівні 11,44 п.

Рентабельність активів та власного капіталу у 2018 році демонструє майже синхронні коливання збільшившись порівняно з 2016 роком. Так якщо у 2016 році ці показники були на рівні 4,70% та 4,88% то у 2018 році рентабельність активів склала 16,12% а рентабельність власного капіталу 16,44%, збільшення відбулося на рівні 11,42 п. та 11,56 п. відповідно.

Динаміка основних показників рентабельності підприємства наведена на рис. 2.9.

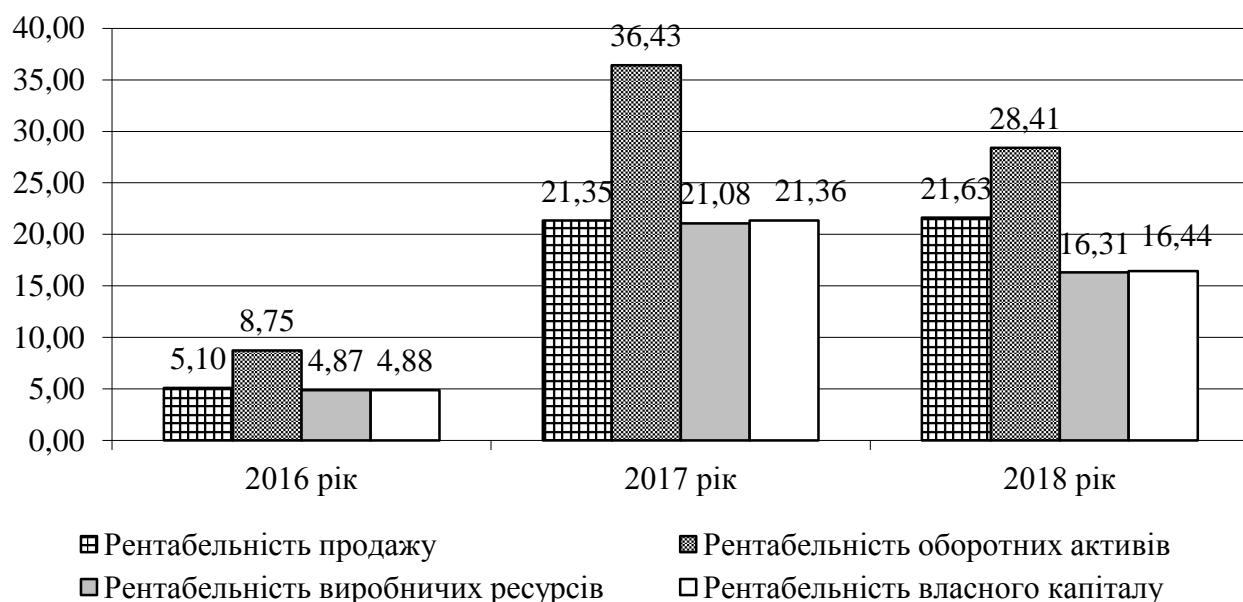


Рис. 2.9 – Динаміка основних показників рентабельності підприємства ТОВ «Авангард Агро» за 2016–2018 рр., %

Найбільший вплив на рентабельність власного капіталу має коефіцієнт фінансової залежності, що свідчить про збільшення частки позикових коштів відносно власних і про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел. Але рівень цього показника є високим протягом аналізованого періоду і говорить про здатність підприємства використовувати наявні ресурси,

управляти структурою капіталу так, щоб забезпечити свою фінансову стабільність (достатнім для цього вважаються значення рентабельності власного капіталу – 20%).

Зростання показників рентабельності у 2017–2018 рр. свідчить про підвищення ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Показник рентабельності активів формує загальну картину за ступенем прибутковості діяльності, при чому в масштабах усього підприємства, а не окремих складових його діяльності. Підприємство є рентабельним, якщо суми виручки від реалізації продукції досить не тільки для покриття витрат на виробництво та на реалізації, а й на утворення прибутку.

На основі проведеного аналізу рентабельності ТОВ «Авангард Агро» можна зробити висновок про те, що господарська діяльність підприємства є прибутковою.

Висновки до розділу 2

Головною метою діяльності ТОВ «Авангард Агро» є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її заготівля, зберігання та реалізація з метою отримання прибутку на умовах повної господарської самостійності та задоволення потреб споживачів усіх форм власності та фізичних осіб насінням зернових культур, іншою рослинницькою продукцією, м'ясом та молоком.

Аналіз фінансового стану підприємства засвідчив, що ТОВ «Авангард Агро» має абсолютно ліквідний баланс. Насамперед це відбувається за рахунок того, що підприємство здійснює фінансування своєї діяльності переважно за рахунок власного капіталу (98,1% на кінець 2018 р.) з не істотним використанням поточної заборгованості (1,9% на кінець 2018 року), не залучаючи ані короткострокових, ані довгострокових кредитів.

Для забезпечення запасів нашому підприємству достатньо власного оборотного капіталу, що пов'язано, насамперед з тим фактом, що фінансування діяльності підприємства здійснюється переважно за рахунок

власного капіталу.

Усі коефіцієнти фінансової стійкості не тільки знаходяться в межах норми, але й суттєво її перевищують, що вказує на те, що підприємство є фінансово стійким та майже незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

У процесі своєї діяльності ТОВ «Авангард Агро» намагається знизити витратну частину виробничого циклу та одночасно збільшити обсяги виробленої продукції із метою поліпшення економічного потенціалу підприємства в структурі агропромислового комплексу країни.

Упродовж 2016–2018 років обсяги виробництва знижуються. Так, за даними 2018 року підприємством виготовлено сільськогосподарської продукції на загальну суму 132396 тис. грн, що є суттєвим зниженням проти показника 167994 тис. грн 2017 року (181377 тис. грн у 2016 році).

При цьому протягом 2016–2018 рр. відбулося зростання всіх показників рентабельності, що стало результатом підвищення ефективності використання наявних ресурсів та підвищення продуктивності праці.

3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АВАНГАРД АГРО»

3.1 Проблеми формування прибутку сільськогосподарських підприємств України

Механізм управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств має специфічні для галузі особливості. Фінансово-господарська діяльність аграрних підприємств відбувається в умовах нестабільності та змін у зовнішньому середовищі, непрогнозований вплив яких негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності [60].

Процес управління прибутком сільськогосподарських підприємств передбачає виконання різних завдань, враховуючи протиріччя між платоспроможністю й прибутковістю: з одного боку, збільшувати обсяг фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності підприємства, а з іншого – гарантувати ефективність виробництва продукту і його конкурентоспроможність шляхом раціонального використання ресурсів.

В умовах падіння промисловості основною рушійною силою став агропромисловий комплекс (АПК). Саме збільшення питомої ваги сільського господарства в загальній структурі ВВП із 8,4% у 2010 році до 11,9% (+3,5%) у 2018 році частково утримало економіку країни від дефолту [54].

(АПК) посів місце провідної галузі (донора) національної економіки, фактично формуючи економічний профіль країни. Слід зазначити, що сільськогосподарська продукція має низьку частину доданої вартості, що зумовлює повільні темпи зростання ВВП. На ній у принципі не можна багато заробити. В умовах, сформованих в Україні, вона ще й імпортозалежна. Насіння, добрива, паливо, техніка – більшість цих позицій імпортуються. У

результаті практично все, що заробляють сільгоспвиробники, відразу ж витрачається на закупівлю всього того, що потрібно для вирощення нового врожаю.

Останні роки сільське господарство України демонструє послідовне зростання і ставить рекорди за окремими показниками, наприклад, зі збору зернових (70,1 млн тонн у 2017/18 маркетинговому році).

Так, у 2018 році виробництво сільськогосподарської продукції в Україні збільшилося на 14,7% у порівнянні з 2017 роком. За попередніми даними, обсяг реалізованої продукції сільського господарства у фактичних цінах за 2018 рік становив 394,2 млрд грн (2017 рік – 343,6 млрд грн). Проте з урахуванням інфляційних та девальваційних факторів реальні обсяги сільськогосподарської продукції за підсумками 2018 року в порівнянні з попереднім збільшилися на 7,8%.

Фінансові результати діяльності будь-якого підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку та рівнем рентабельності. Прибуток підприємства отримують від реалізації продукції, а також від інших видів діяльності (здача в оренду основних фондів, комерційна діяльність на фінансових та валютних біржах та ін.). Прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо одержують підприємства після реалізації продукції як винагороду за вкладений капітал і ризик підприємницької діяльності [50].

Чистий дохід можна розглядати як прибуток лише після реалізації продукції, відповідно у кількісному плані – це різниця між сукупними доходами і сукупними витратами за звітний період. Покращення фінансового стану агроформувань залежить від збільшення реалізації рентабельної продукції. Тому при вивченні фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання необхідно обов'язково розглядати аспект реалізації їх продукції. Прибуток – це кінцевий результат ефективності діяльності підприємства. Одним з найбільш впливових чинників, що стимулюють виробничу і підприємницьку діяльність сільськогосподарських підприємств за ринкових умов є прибуток, який є фінансовою основою для розширення їх

діяльності, а також сприяє задоволенню як соціальних так і матеріальних потреб працівників.

На рентабельність та обсяг прибутку впливають виробнича, постачальницька, маркетингова, комерційна і фінансова діяльності сільськогосподарських підприємств. Фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств відображують усі аспекти їх виробничо-господарської діяльності [46].

Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств засвідчив неоднозначну динаміку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Основні показники результатів діяльності сільськогосподарських підприємств України [20]

Показники/Рік	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	15012,7	21495,9	101996,1	90122,1	78786,1	67879,4
Підприємства, які одержали прибуток до оподаткування, у % загальної кількості	80,3	84,8	89,0	88,4	86,7	86,2
Фінансовий результат, млн грн	26252,3	51744,1	127609,0	102788,8	92072,7	94284,0
Підприємства, які одержали збиток до оподаткування, у % загальної кількості	19,7	15,2	11,0	11,6	13,3	13,8
Фінансовий результат, млн грн	11239,6	30248,2	25612,9	12666,7	13286,6	26404,6
Чистий прибуток (збиток). млн грн	14925,7	21413,4	101912,2	89816,3	78457,7	67417,1
Підприємства, які одержали чистий прибуток, у % загальної кількості	80,3	84,7	88,9	88,4	86,7	86,2
Фінансовий результат, млн грн	26186,6	51668,0	127525,5	102496,1	91764,1	93830,8
Підприємства, які одержали чистий збиток, у % загальної кількості	19,7	15,3	11,1	11,6	13,3	13,8
Фінансовий результат, млн грн	11260,9	30254,6	25613,3	12679,8	13306,4	26413,7
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	8,3	9,3	30,4	25,6	18,7	13,0
Рівень рентабельності операційної діяльності. %	11,7	21,4	43,0	33,6	23,5	17,9
Кількість найманих працівників, тис. осіб	579,8	528,9	500,9	513,2	496,1	540,5

Чистий прибуток, який отримували підприємства, з року у рік змінюється, що свідчить про ризики аграрного бізнесу. Також можна констатувати той факт, що з 2015 року відбувається зменшення суми фінансового результату до оподаткування, що відповідно призвело до зменшення підприємств, що отримали прибуток з 89,0% у 2015 році, до 86,2% у 2018 році. Згідно зі статистичними даних у 2018 році найбільш прибутковими виявилися великі сільськогосподарські підприємства.

У 2018 році прибутковими були усі 22 великі агропідприємства, які й забезпечили 11,9% доходу галузі. Фінансовий результат до оподаткування підприємств сільського, лісового та рибного господарства склав 67,9 млрд грн, в тому числі: збиткових – 26,4 млрд грн, а прибуткових – 94,3 млрд грн. Останній показник поступається за обсягами лише промисловості (278 млрд грн), торгівлі (177,6 млрд грн), а також фінансовій і страховій діяльності (111,9 млрд грн) [54].

Збільшення врожаю в 2018 році сприяло збільшенню поставок на зарубіжні ринки. За прогнозами аграрного міністерства, в 2018-2019 рр. фермери експортують рекордні 47,2 млн т. зерна. Станом на кінець грудня експорт зерна вже досяг майже половини цільового показника, тобто 23,1 млн т. Основними ринками збуту українських зернових є Китай, Північна Африка, Близький Схід і Західна Європа. Саме за рахунок значним експортним партіям продукції вдалося досягнути позитивних показників рентабельності діяльності [54].

Рівень рентабельності продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах представлено в табл. 3.2.

Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства за 2018 рік становив 17,9%. Цей показник найнижчий з 2014-го і на 4,5% менший, ніж у 2017 році (22,4%). Проте рентабельність операційної діяльності підприємств галузі більш ніж удвічі перевищила аналогічний показник загалом у всіх видах економічної діяльності

(відповідно 17,9% та 8,1%) і майже утричі – щодо всієї діяльності всіх підприємств (13,0% та 4,5%). Тобто сільськогосподарське виробництво, попри падіння дохідності, лишається найприбутковішим в Україні.

Таблиця 3.2 – Рівень рентабельності продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах [20]

Показник/Рік	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Культури зернові та зернобобові	2,4	25,7	42,6	37,8	25,0	24,7
Соняшник	28,2	36,7	78,4	61,9	41,3	32,5
Буряки цукрові фабричні	3,1	17,8	27,7	24,6	12,4	-11,4
Картопля	22,4	9,9	24,6	0,6	10,0	6,8
Молоко	13,1	11,1	12,7	18,6	26,9	16,1
Велика рогата худоба на м'ясо	-41,3	-34,5	-16,9	-23,2	3,4	-17,7
Свині на м'ясо	0,2	5,6	12,6	-4,1	3,5	6,9
Вівці та кози на м'ясо	-36,2	-43,0	-26,6	-31,5	-39,6	-16,6
Птиця на м'ясо	-5,9	-12,6	-5,4	3,4	7,0	5,7
Яйця курячі	47,6	58,8	60,9	0,5	-9,0	5,4

За даними Держстату, найбільш рентабельним 2018 року стало виробництво шишок хмелю (60,9% порівняно із 17,7% у 2017 році) та насіння соняшнику (32,5%). Істотно зросла рентабельність проса (з 24,5% до 34,7%), овочів закритого ґрунту (з 1,7% до 8,5%), кукурудзи на зерно (з 23,7% до 27,2%). Рентабельним нарешті стало виробництво насіння льону-довгунця (18,6% проти -10,8% у 2017 році) [20].

Натомість втратили позиції найбільш рентабельні продукти 2017 року. Рентабельність виробництва ягідних культур зменшилася з 85,9% до 19,5%, винограду – з 51,6% до 22,6%, насіння ріпаку й кользи – з 43,6% до 31,1%, плодівих культур – з 27,3% до 3,4%, вівса – з 21,2% до 10,3%, бобів сої – з 28,8% до 21,0%. Виробництво насіння соняшнику трохи здало позиції: рівень

рентабельності зменшився з 41,3% у 2017 році до 32,5% торік.

Збитковим стало виробництво високорентабельної у 2017 році гречки (-17,2% проти 32,7%). Упала дохідність вирощування буряку цукрового фабричного (-11,4% проти 12,4%), а також жита (-2,2 та 20,2%).

Отже, процес формування і використання прибутку є досить складним і неоднозначним у зв'язку зі специфікою аграрної галузі. Можна виділити наступні особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств, які впливають із особливостей їх діяльності [6]:

- вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства;

- частину прибутку необхідно направляти на придбання та утримання дорогих основних засобів (процес виробництва здійснюється на великих площах, широко використовуються трактори, комбайни, сільськогосподарські машини);

- формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки процес виробництва не співпадає з календарним роком;

- за частиною продукції не формуються фінансові результати, оскільки вона надходить до внутрішнього обороту, тобто на внутрішньогосподарське споживання;

- застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, оскільки передбачені особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств;

- значний вплив на процес формування прибутку здійснюють природні кліматичні фактори (спостерігається сезонність виробництва).

При цьому, експерти зазначають, що модель функціонування сільськогосподарського виробництва неспроможна зробити суттєво якісний стрибок у своєму розвитку, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем села, реалізувати в повній мірі той потужний природно-ресурсний потенціал, яким володіє галузь. Цьому заважає низка системних перешкод, які

не вдалося подолати протягом тривалого періоду реформування сільськогосподарської галузі, основними з яких є:

– галузева незбалансованість сільського господарства, експорт непереробленої продукції, суттєве переважання у виробництві окремих видів сільськогосподарської продукції або великих, або дрібних товаровиробників. Нині трудомістке виробництво переважної більшості тваринницької (56%), плодово-ягідної (80,6%) та овочевої (88,3%) продукції зосереджене в особистих селянських господарствах, не спроможних забезпечувати потреби ринку високоякісними стандартизованими товарами. Водночас великі аграрні формування (агрохолдинги) спеціалізуються на вирощуванні експортоорієнтованих, високорентабельних і швидкоокупних сільгоспкультур, що часто супроводжується недотриманням ними вимог раціонального землекористування, порушенням сівозмін та нехтуванням заходів щодо охорони земель сільськогосподарського призначення, негативно впливає на екологічний стан сільгоспугідь, призводить до виснаження ґрунтів, зниження якісних показників сільськогосподарських земель.

– дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема через брак інвестиційних коштів, важкодоступність кредитів банків, а також низький рівень державної підтримки сільського господарства. Високі ставки кредитування економічно недоцільні для виробників с/г продукції. У зв'язку з відсутністю дешевих кредитів закривається багато невеликих, місцевих с/г виробників. У той же час відзначається монополізація ринку великими агрохолдингами, які мають обігові кошти та преференції щодо відшкодування ПДВ. Ще більшого удару по с/г виробникам завдали прийняті з 2017 року зміну до Податкового кодексу України в частині скасування спеціального режиму оподаткування ПДВ, що витягне ще 20 % із обігових коштів с/г виробників.

– відставання розвитку системи аграрної логістики від потреб ринку, внаслідок чого втрати продукції АПК сягають до 1/3 річного обсягу її

виробництва. Зокрема, технічні втрати зерна в Україні досягають 15 % річного врожаю, тоді як втрати зерна в країнах Європи та в США не перевищують 1–2 % врожаю, що є технічно неминучим мінімумом. Недостатнім є рівень забезпечення сільгоспвиробників сховищами для зберігання зернової та плодоовочевої продукції. Оптові ринки не забезпечують формування оптової ціни, оскільки вони є лише організованими майданчиками, на яких товари можуть купуватися і в роздріб. У пікові періоди збору й транспортування врожаю критично не вистачає рухомого складу для перевезення сипких вантажів – вагонів-зерновозів.

– невідповідність української сільськогосподарської та харчової продукції європейським стандартам є суттєвою загрозою для розвитку вітчизняного агропродовольчого сектора: стримується постачання продукції на ринки країн ЄС на період запровадження всіх необхідних технічних регламентів та отримання сертифікатів відповідності. Це призводить до зниження дохідності вітчизняних малих і середніх сільгосппідприємств, а також до послаблення конкурентних позицій на внутрішньому ринку окремих видів української продукції в порівнянні з європейською, яка вже відповідним чином сертифікована.

На сьогодні, сільське господарство є стратегічно важливою галуззю та забезпечує Україні продовольчу незалежність. Позитивні фінансові результати для сільськогосподарських підприємств є запорукою їх успішного функціонування. Основними стратегічними напрямками розвитку сільського господарства в Україні мають бути: вдосконалення нормативно-законодавчої бази, яка б забезпечувала стабільний розвиток сільського господарства; виробництво органічної, безпечної та екологічно чистої сільськогосподарської продукції; встановлення ринкових цін на продукцію, які забезпечуватимуть рентабельність її виробництва для основної маси виробників; упровадження досягнення НТП та інновацій.

3.2 Обґрунтування впливу лізингових відносин на підвищення

ефективності діяльності підприємства

Формування лізингових відносин на основі лізингових операцій відіграє важливу роль в умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів в процесі виробничої діяльності та забезпечення сільськогосподарського виробництва основними засоби [27].

Світова практика свідчить про те, що лізингове фінансування є надійним джерелом оновлення матеріально-технічної бази в АПК передусім для малих і середніх форм агробізнесу та підвищення його конкурентоспроможності. Ефективність лізингових механізмів в аграрному секторі економіки обумовлюють значна зношеність основних засобів, потреба у великих сезонних витратах і тривалий виробничий цикл, що уповільнює процеси кругообігу капіталу й ускладнює здійснення інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу, тому потребують подальшого розвитку форми й методи відтворення основних засобів сільського господарства на основі лізингу. Лізинг в аграрному секторі економіки є специфічною формою інвестиційного фінансування, представленою довгостроковим кредитуванням суб'єктів агробізнесу, альтернативою традиційному кредитуванню й використанню власних фінансових ресурсів.

У широкому сенсі він є організаційною формою підприємницької діяльності, віддзеркаленням реалізації функцій відносин власності, особливою системою господарювання, синтезом відомих форм фінансування капіталовкладень, джерелом розширеного відтворення основних засобів на інноваційній основі.

Розглянемо переваги, які отримує юридична особа при купівлі в лізинг [47]:

1. Податок на прибуток зменшується, а ПДВ повністю повертається з лізингових платежів;
2. Клієнти самостійно вибирають зручний саме для них графік погашення платежів;

3. Заборгованості не накопичуються на балансі, також співвідношення своїх і позикових грошей не змінюється, тобто лізингоодержувач має повне право на отримання банківського кредиту;

4. Компанія лізингодавець здатна профінансувати до 75-80% від вартості об'єкта;

5. Юридичним особам можна й викуповувати нерухомість, спецтехніку або автомобілі в кінці терміну дії договору, вони можуть взяти новий об'єкт взамін;

6. Лізингова компанія самостійно вирішує питання з купівлі та фінансування;

7. Клієнтові простіше отримати послугу лізингу, якщо порівнювати з кредитом, так як заставним майном є об'єкт лізингу;

8. Перший внесок оформлення лізингу для юридичних осіб складає від 10%.

Крім фінансових аспектів відмінності полягають у володінні об'єктом угоди. При кредитуванні майно переходить у власність клієнта відразу після підписання договору. При оформленні лізингу знаходиться у власності лізингової компанії до оплати останнього платежу.

Також перевагами фінансового лізингу над іншими формами відтворення капіталу в аграрному секторі економіки є [52] постановка об'єкта лізингу на балансовий облік шляхом одночасного збільшення активів та зобов'язань; нарахування амортизації орендарем протягом періоду очікуваного використання активу; віднесення платежів за лізинговими операціями на валові витрати підприємства; збіг об'єкта фінансування та застави; гнучкість системи лізингових платежів тощо. Під час укладення договорів фінансової оренди відповідно до П(С)БО 14 «Оренда» орендний платіж складається з двох частин, а саме компенсації вартості обладнання та фінансових витрат орендаря.

Результати проведення SWOT-аналізу лізингових механізмів відтворення капіталу в аграрному секторі економіки наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – SWOT-аналізу лізингових механізмів відтворення капіталу в аграрному секторі економіки

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - економічна вигідність порівняно з купівлею техніки на умовах банківського кредитування; - похідний характер орендних платежів, які здійснюються після отримання виручки від реалізації продукції, виробленої з використанням об'єкта лізингу; - узгодження амортизаційної, кредитної та податкової політики; - можливість залучення коштів державного бюджету; - збільшення конкурентного потенціалу вітчизняних малих та середніх агропідприємств; - інструмент довгострокового оновлення основних засобів. 	<ul style="list-style-type: none"> - брак потужних фінансових посередників (банківських установ, інвестиційних фондів); - дефіцит ресурсів державного лізингового фонду фінансових ресурсів; - високі процентні ставки, брак довгострокових кредитних ресурсів; - відсутність ринку землі та високе податкове навантаження; - обмежений набір техніки та обладнання, що надаються в лізинг; - непрозорість натуральних схем розрахунків лізингоодержувачів з лізинговими компаніями шляхом поставки виробленої продукції за участю підприємств переробної промисловості, оптової та роздрібною торгівлі; - недосконалість нормативно-правового регулювання питань переходу права власності щодо лізингу, захисту прав лізингодавця й лізингоодержувача.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - збереження власних коштів та їх перерозподіл на інші потреби; - зменшення оподаткованого прибутку підприємства за рахунок віднесення лізингових платежів на витрати виробництва; - розосередження витрат на оновлення основних засобів у часі; - врахування специфічних особливостей галузі в процесі реалізації лізингових програм. 	<ul style="list-style-type: none"> - перекладання гарантування кредитної операції на лізингову компанію; - брак оборотних коштів для оплати лізингових платежів; - недоброчесна поведінка представників лізингових компаній, їх участь у корупційних схемах; - неповнота та нерівномірність надходження бюджетної підтримки; - низька якість лізингової техніки, претензії до її комплектності; - недостатній розвиток інфраструктури ринку лізингових послуг; - слабкий фінансово-економічний стан багатьох аграрних підприємств, їхня неспроможність своєчасно та в повному обсязі сплачувати лізингові платежі; - високі ризики сільськогосподарського виробництва.

Особливим об'єктом лізингових відносин є технології, що стимулюють інноваційний розвиток. Їх реалізація за допомогою державних програм, які не передбачають отримання коштів від споживачів та надання цінової підтримки

виробникам, має назву «зеленого кошика» (Green Box Policies). Фінансування зазначених програм з державного бюджету називають «зеленими субсидіями». В аграрному секторі економіки до них відносять «витрати держави на сільськогосподарські дослідження та їх упровадження, створення державноприватних лізингових компаній, апробацію технологій, послуги з маркетингу та просування товарів на ринок, програми регіонального розвитку АПК, сприяння структурній перебудові сільськогосподарського виробництва, інформаційно-консультаційне обслуговування та вирішення питань, що стосуються інтелектуальної власності та виключних прав на предмет лізингу» [68].

Розвиток і ефективність функціонування лізингових відносин в аграрному секторі залежить від двох груп факторів: об'єктивних і суб'єктивних. Перша група факторів пов'язана з економічним становищем країни та інвестиційною політикою, розвитком інновацій та капіталовкладеннями в наукоємні галузі. Інша група факторів, що впливають на функціонування і розвиток лізингових відносин пов'язана з політикою держави у сфері соціально-економічного розвитку.

Саме врахування об'єктивних і суб'єктивних факторів для розвитку лізингових відносин у аграрному секторі сприятиме ефективному формуванню системи забезпечення сучасними основними засобами аграрних підприємств. В процесі дослідження схему формування лізингових відносин в аграрному секторі економіки країни доповнено такими учасниками як страхові компанії, які проводять страхування предмету лізингу та зернотрейдери, організації, що проводять закупівлю, зберігання, транспортування та продаж сільськогосподарської продукції (рис. 3.1).

Адже розвиток лізингових відносин і ефективність виконання лізингових угод, забезпечення аграрних підприємств сучасними основними засобами та новітнім обладнанням залежить від повноцінної та злагодженої діяльності усіх учасників лізингового процесу.



Рис. 3.1 – Схема взаємодії суб'єктів лізингових відносин в аграрних підприємствах

Оцінка економічної ефективності аграрних підприємств лізинговими компаніями є основним фактором впливу на ухвалення рішення щодо надання основних засобів і обладнання в лізинг та укладання лізингової угоди.

З метою збалансування інтересів усіх суб'єктів лізингової угоди вдосконалено систему оптимальних критеріїв відбору найефективнішого варіанту лізингового проекту для лізингодавців і для аграрних підприємств - як лізингоотримувачів (рис. 3.2).

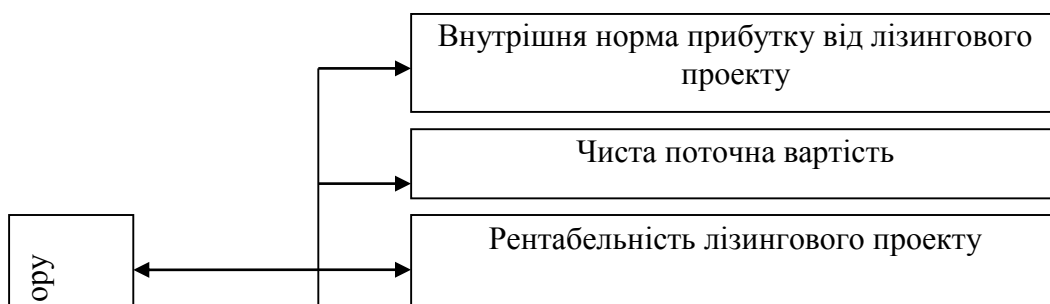


Рис. 3.2 – Оптимальні критерії відбору найефективнішого варіанту лізингового проекту для учасників його реалізації в аграрній сфері

Наведена схема виступає одним з етапів алгоритму ухвалення рішення щодо використання лізингу в аграрних підприємствах і забезпечує розрахунок загальної суми лізингових угод, проведення оцінки ефективності лізингового проекту для учасників лізингових відносин і впровадження найефективнішого, що забезпечить вибір оптимальних критеріїв щодо інтересів основних суб'єктів лізингових відносин.

Дане аграрне підприємство поновлює свій машинно-тракторний парк, але власних коштів підприємства не вистачає для придбання сучасної сільськогосподарської техніки, отже ТОВ «Авангард Агро» не має в достатній кількості сучасної сільськогосподарської техніки для забезпечення виконання всіх польових робіт в агротехнічні строки. У зв'язку з цим, згідно технологічних характеристик техніки та з урахуванням площ посіву сільськогосподарських культур в 2018 році, було розраховано рекомендовану потребу сільськогосподарської техніки в даному господарстві по основних її видах (тракторах і комбайнах).

Фактична наявність техніки та її нормативна потреба в ТОВ «Авангард Агро» наведені в табл. 3.4

Таблиця 3.4– Фактична наявність сільськогосподарської техніки та її потреба ТОВ «Авангард Агро»

Назва техніки	Фактична наявність, шт	Потреба, шт	Різниця +/-
Трактор ЮМЗ-6	11	15	-4
Трактор Т-150	10	14	-4
Трактор МТЗ-100	1	1,5	-0,5
Трактор МТЗ-80	6	8,7	-2,7
Трактор К-701	4	5,0	-1
Комбайн ЛАН	4	7,2	-3,2
Комбайн ДОН-1500	2	1,8	+0,2
Кукурудозбиральний комбайн КПК-3	3	4,0	-1

Таким чином, в результаті розрахунків було виявлено, що в даному аграрному підприємстві не вистачає біля 12 одиниць різних за модефікацією тракторів та 4 комбайни. ТОВ «Авангард Агро», було рекомендовано придбати сучасну сільськогосподарську техніку, що наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Вартість рекомендованої сільськогосподарської техніки для ТОВ «Авангард Агро»

Назва сільськогосподарської техніки	Кількість, шт	Ціна, тис.грн.	Сума, тис.грн.
Трактор МТЗ 892	2	520,0	1040,0
Трактор МТЗ 1221	1	980,0	980,0
Трактор John Deere 8430	1	907,4	907,4
Комбайн John Deere 9640	1	3020,6	3020,6
Всього	X	X	5948,0

Із проведеного аналізу фінансового стану аграрного підприємства випливає, що товариство хоч і має наявні власні кошти для придбання необхідної сільськогосподарської техніки, так як чистий прибуток господарства за 2018 рік склав 39593 тис. грн. Але прибуток товариства буде спрямований на придбання матеріалу для посівної, добрив та палива. Основними джерелами фінансування придбання такої сільськогосподарської техніки залишається кредит або фінансовий лізинг. В процесі дослідження порівнюємо вигідність і переваги цих двох джерел фінансування.

Для проведення розрахунків по кредитуванню оцінимо умови можливої майбутньої кредитної угоди для ТОВ «Авангард Агро». Для закупівлі необхідної сільськогосподарської техніки аграрному підприємству доцільно взяти довготермінову позику. На сьогодні більшість кредитів, які видаються аграрним підприємствам, є короткостроковими. Проте, короткострокове кредитування доцільне для формування необхідних оборотних засобів, наприклад для проведення польових робіт, інших виробничих потреб. Із проведеного аналізу ринку банківського кредитування випливає, що в основному банківські установи кредитують великі аграрні підприємства (холдинги) терміном до п'яти років, середні та малі переважно до трьох років. Особливості технологічних процесів в сільському господарстві (сезонність виробництва і довга тривалість обороту капіталу) виокремлюють важливість саме довгострокового кредитування, яке майже відсутнє і водночас проблематичне для агровиробників.

Другою важливою умовою для надання аграрному підприємству кредиту є наявність заставного майна. Сума застави в аграрному підприємстві оцінюється банком не за залишковою вартістю об'єкта застави і не за ринковими цінами, а в декілька раз меншими від вартості об'єкта застави.

Третьою важливою умовою кредитування для аграрного підприємства є процентна ставка за користування кредитними коштами, що встановлюється банківською установою.

З метою проведення розрахунків враховано найкращі умови для надання кредиту під закупівлю сільськогосподарської техніки для ТОВ «Авангард Агро», а саме термін кредитування три роки та 15% річних за користування кредитними коштами, можливість надання кредиту під наявне заставне майно. В процесі дослідження для визначення необхідної суми кредиту використано середньо ринкові ціни по кожному виду сільськогосподарської техніки.

Для проведення розрахунку вартості кредитних операцій для ТОВ «Авангард Агро» по закупівлі вказаної сільськогосподарської техніки припустимо, що умовою кредитної угоди є повернення суми кредиту протягом

трьох років рівними сумами кожного року, а саме 1982,7 тис. грн. (5948,0 тис. грн: 3 роки). Сума відсотків за період користування кредитом для досліджуваного аграрного підприємства буде становити 1784,4 тис. грн (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Платежі по кредиту за сільськогосподарську техніку ТОВ «Авангард Агро»

Роки	Сума кредиту, тис. грн.	Нарахована сума відсотків, тис. грн	Загальна сума лізингового платежу, тис. грн
2019	1982,7	892,2	2874,9
2020	1982,7	594,8	2577,5
2021	1982,6	297,4	2280,1
Всього	5948,0	1784,4	7732,4

Загальна сума боргу за 3 роки складе 7732,4 тис. грн. Зазначена сума не включає суми застави та страхування майна застави. Якщо б додати такі платежі, вона вагомо ще збільшиться. Вирішення проблем довготермінового кредитування для аграрних підприємств може бути можливим завдяки розвитку лізингових операцій на основі впровадження фінансового лізингу для закупівлі сільгосптехніки вітчизняного та іноземного виробництва. Перевага лізингових відносин в порівнянні із кредитними і в тому, що при лізингу агровиробники можуть компенсувати лізингові платежі сільськогосподарською продукцією, виробленою та зібраною за допомогою цієї техніки, яка взята в лізинг.

Для купівлі сільськогосподарської техніки в лізинг ТОВ «Авангард Агро» необхідно спочатку сплати авансовий внесок в розмірі 25% від загальної її вартості, який в нашому випадку буде становити 1487 тис. грн. та згідно діючого на сьогодні Податкового кодексу України суму винагороди в розмірі 7% від невідшкодованої вартості – 312,3 тис. грн. (1487 тис. грн. + 312,3 тис. грн. = 1799,3 тис. грн.). Отже, сплативши наперед 1799,3 тис. грн. аграрне підприємство може отримати техніку в користування.

Графік сплати лізингових платежів ТОВ «Авангард Агро» за умовою лізингової угоди приведений в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Лізингові платежі ТОВ «Авангард Агро» за сільськогосподарську техніку

Роки	Залишок боргу на початок періоду, тис. грн	Сума винагороди лізингодавця, тис. грн	Сума об'єкту лізингу, тис. грн	Загальна сума лізингового платежу, тис. грн
Аванс	5948,0	-	1487,0	1487,0
	7%	312,3	-	312,3
2019	4461	312,3	892,2	1204,5
2020	3568,8	249,8	892,2	1142,0
2021	2676,6	187,3	892,2	1079,5
2022	1784,4	124,9	892,2	1017,1
2023	892,2	62,5	892,2	954,7
Всього	X	1249,1	5948,0	7197,1

За результатами розрахунків «Авангард Агро» згідно умов лізингової угоди сплатить суму винагороди лізингодавцю, яка становить 1248,8 тис. грн. Як засвідчують дані наведеної табл. 3.7 та розрахунки, через 5 років вартість сільськогосподарської техніки складе 7197,1 тис. грн., що на 1249,1 тис. грн більше за її первісну вартість. Із дослідження випливає, що уклавши договір фінансового лізингу ТОВ «Авангард Агро» заощадить 535,3 тис. грн порівняно із тим, якщо б агровиробник купив необхідну сільськогосподарську техніку за кредитні кошти, та й фінансове навантаження на роки при придбанні техніки в лізинг зростає практично в двічі.

Окрім наведеної суми заощаджень, перевагами формування лізингових відносин для ТОВ «Авангард Агро» та придбання сільськогосподарської техніки на основі фінансового лізингу є:

Термін лізингу - до 5 років.

Адаптований графік погашення лізингових платежів, враховуючи сезонність аграрного бізнесу.

ТОВ «Авангард Агро» не треба виводити з обігу кошти на всі 100 % вартості сільськогосподарської техніки. Адже аграрне підприємство згідно лізингової угоди оплачує сільськогосподарську техніку частинами за рахунок отриманого прибутку від реалізації продукції, виробленої на основі використання даної техніки.

ТОВ «Авангард Агро» економить на податкових платежах за рахунок амортизації, податкового кредиту за ПДВ і збільшення витрат на суму винагороди лізингодавця.

Своєчасне виконання постачальником сільськогосподарської техніки своїх зобов'язань гарантує лізингодавець.

На предмет лізингу неможливо накласти арешт та звернути стягнення.

Для залучення фінансування не потрібне заставне майно.

Отримання сільгосптехніки в користування відбувається в максимально стислі строки та не відволікаючи оборотні кошти аграрного підприємства.

Для економіки, де неможливе будь-яке експериментування, особливого значення набуває математичне моделювання. Завдяки застосуванню потужного математичного апарату воно є найефективнішим і найдосконалішим методом. У свою чергу, математичні методи не можуть застосовуватися безпосередньо щодо дійсності, а лише щодо математичних моделей того чи іншого кола явищ.

Під моделюванням розуміється відтворення поведінки якої-небудь реальної системи на побудованому за визначеними правилами її аналогу.

Під оптимізацією розуміють вибір із множини можливих варіантів економічного розвитку такого, який дає можливість найефективніше використовувати наявні виробничі, фінансові та інші ресурси. Використання методів економіко-математичного моделювання пов'язане в першу з розумінням виробничих процесів та обмежень, які діють при виробництві та реалізації продукції. Дані обмеження формують структуру економіко-математичної моделі діяльності підприємства та являються основою для вирішення поставленої задачі.

Оптимізація виробництва на сільськогосподарських підприємствах дозволяє:

– забезпечити оптимальне сполучення потреб держави в продукції сільського господарства з можливостями її виробництва;

– досягти раціональної спеціалізації й концентрації

сільськогосподарського виробництва за об'єктами;

- оптимізувати посівну площу сільськогосподарських об'єктів;
- досягти збільшення кількості валової продукції за рахунок покращення якості обробки ґрунту.

Економічна постановка завдання, реалізованого за допомогою цієї моделі, полягає в наступному:

- необхідно визначити можливості одержання прибутку, зменшення виробничих витрат по окремих видах продукції;
- можливості реалізації по конкретних видах продукції повинні перебувати у встановлених інтервалах, тобто в мінімально припустимих й максимально досяжних межах;
- повинна бути рівновага між річною продуктивністю праці та вартістю основних засобів в обмеженій кількості.

Рішення завдання оптимального планування виробництва припускає обґрунтування критерію оптимальності. Критерій оптимальності в економіці – категорія, що має якісну й кількісну визначеність. Він виражає мету оптимізації завдання й в процесі рішення приймає екстремальне значення.

При рішенні завдань даного виду використовуються різні критерії оптимальності: максимум прибутку підрозділів підприємства, максимум рентабельності, мінімум виробничих ресурсів, мінімум поточних витрат.

На наш погляд, критерієм оптимальності оптимізаційної моделі виробництва сільськогосподарської продукції є одержання заданого обсягу продукції при мінімумі поточних витрат або максимум прибутку.

В цілому за завданням вводять наступні обмеження по обсягах реалізації окремих видів продукції за загальною розрахунковою площею, площі технічних культур, пасовищам, по трудових ресурсах, витратам мінеральних добрив по видах, паливно-мастильних матеріалів.

Для запису даної економіко-математичної моделі введені наступні позначення:

Індекси:

a – індекс змінних сільськогосподарських культур;

b – індекс змінних кормових культур;

d – індекс виду ресурсів;

i – індекс виду продукції рослинництва

j – індекс виду витрат для продукції рослинництва

Множинність:

A – безліч товарних галузей рослинництва;

B – безліч додаткових галузей;

D – безліч видів виробничих ресурсів;

I – безліч товарних видів додаткової продукції.

J – безліч елементів живлення;

Змінні:

x_a – площа посіву a -й культури, продукція якої призначена для виконання плану;

x_b – площа посіву d -й кормової культури,;

U – обсяг покупних ресурсів.

Відомі величини:

C_a – виробничі витрати розраховуючи на 1 га a -го виду товарної продукції рослинництва;

C_b – виробничі витрати на 1 га b -го виду кормової культури;

C_d – виробничі витрати на 1 га d -го виду кормової культури;

F – загальна посівна площа;

g_{ia} – коефіцієнт витрат i -го виду ресурсів на 1 га a -й товарної культури;

g_{ib} – коефіцієнт витрат i -го виду ресурсів на 1 га d -й кормової культури

в r -м об'єкті;

H – наявна кількість i -го виду ресурсів;

H_r – максимально припустима посівна площа технічних;

m_a, m – відповідно мінімально й максимально можливі обсяги реалізації продукції a -й культури;

p_a – вихід продукції з 1 га a -й культури;

m_{sb} , msb – відповідно мінімально й максимально можливі обсяги реалізації продукції s -го виду від b -го виду додаткової продукції;

V_a – виробництво товарної продукції в порівнянному вираженні з 1 га a -ї культури;

V_b – виробництво товарної додаткової продукції.

Потрібно розрахувати такий виробництва конкретних видів сільськогосподарської продукції в натуральному вираженні, виконання якого забезпечувалося б наявними виробничими ресурсами з мінімальними поточними витратами. Критерієм оптимальності в моделі виступають виробничі витрати:

$$F = \sum_{r \in R} (\sum_{a \in A} C_a X_a + \sum_{b \in B} C_b X_b + \sum_{d \in D} C_d X_d + \dot{C}U) \rightarrow \min, \quad (3.1)$$

при наступних умовах:

1. Обмеження по розрахунковій посівній площі сільськогосподарських культур

$$\sum_{a \in A} X_a + \sum_{d \in D} X_d \leq F, \quad (3.2)$$

2. Обмеження по використанню виробничих ресурсів

$$\sum_{a \in A} g_{ia} x_a + \sum_{b \in B} g_{ib} x_b + \sum_{d \in D} g_{id} x_d \leq H_i, \quad (3.3)$$

3. Обмеження по площі технічних культур

$$\sum_{a \in A} x_a \leq \dot{H}, \quad (3.4)$$

4. Обмеження по балансуванню раціонів по елементах живлення

$$\sum_{d \in D} J_{jd} * x_d * P_{qd} + \sum_{d \in D} J_{jd} * U_r \geq \sum_{b \in B} K_{jb} * x_b, \quad (3.5)$$

5. Обмеження по спеціалізації:

а) для продукції рослинництва

$$m_a \leq \sum_{a \in A} n_a x_a \leq \overline{m}_a, \quad (3.6)$$

б) для додаткової продукції

$$m_{sb} \leq \sum_{b \in B} n_{sb} x_{sb} \leq \overline{m}_{sb}, \quad (3.7)$$

7. Умови незаперечності змінних

$$\{X_{ar}, X_{br}, X_{dr}, U\} \geq 0, \quad (3.8)$$

Обмеження (3.2, 3.3, 3.4) відображають вимоги по використанню

виробничих ресурсів (площа посівів, інші сільськогосподарські угіддя, трудові ресурси й т.д.).

Прийнятність рішень, отриманих у ході розрахунку пропонованої моделі, багато в чому залежить від того, наскільки обґрунтовано будуть встановлені мінімально припустимі й максимально можливі обсяги реалізації по кожному виду продукції. Величина цих меж залежить від виду продукції, тривалості планового періоду, що склався в даній ситуації по реалізації того або іншого виду продукції.

Для встановлення мінімальних і максимальних обсягів реалізації окремих видів сільськогосподарської продукції ми використовували фактичні дані про реалізацію за період з 2014–2018 рр. При встановленні меж можливої реалізації продукції рослинництва нижня межа приймалася на рівні середньорічних обсягів реалізації, а верхній – на рівні максимальних обсягів, отриманих за останній період. По додатковій продукції нижня межа встановлюється також на рівні середньорічного виробництва в попередній п'ятирічці, а верхня – при вивченні сформованих тенденцій динаміки реалізації продукції в 2014–2018 рр.

Крім того, при підготовці числової моделі даного завдання використалася наступна інформація:

- нормативи витрат кормів на одиницю тваринницької продукції;
- обсяги поставок комбікормів;
- коефіцієнти виходу продукції з одиниці земельної площі або зі структурної голови конкретного виду тварин;
- витрати праці, мінеральних добрив;
- виробничі витрати.

За допомогою економіко-математичного моделювання спрогнозовано динаміку основних показників ефективності виробництва ТОВ «Авангард Агро» на основі використання сільськогосподарської техніки, придбаної за операціями фінансового лізингу (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Залежність річної продуктивності праці від вартості основних засобів для ТОВ «Авангард Агро»

Варіанти	Річна продуктивність праці, тис. грн.	Вартості основних засобів, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
Фактичні дані	45,6	17016	2394,6
План по мінімуму виробничих витрат	58,2	18815,3	2487,8
Зменшення(-), збільшення(+) в порівнянні з фактом	12,6	1799,3	93,2
План по максимуму прибутку	73,4	20019,8	2515,7
Зменшення(-), збільшення(+) в порівнянні з фактом	27,8	3003,8	121,1

Визначено, що лізингове оновлення сільськогосподарської техніки суттєво збільшує показники продуктивності праці та прибутку підприємства. Отримана сума прибутку дозволяє підприємству сплачувати лізингові платежі за перший рік в повному обсязі і мати кошти для подальшого розвитку.

Таким чином, оптимальним варіантом фінансування придбання сільгосптехніки для ТОВ «Авангард Агро» є фінансовий лізинг, що ще раз підтверджує необхідність його використання в технічному оновленні аграрних підприємств.

Висновки до розділу 3

Механізм управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств має специфічні для галузі особливості.

Так, у 2018 році виробництво сільськогосподарської продукції в Україні збільшилося на 14,7% у порівнянні з 2017 роком. За попередніми даними, обсяг реалізованої продукції сільського господарства у фактичних цінах за 2018 рік становив 394,2 млрд грн (2017 рік – 343,6 млрд грн). Проте з урахуванням інфляційних та девальваційних факторів реальні обсяги сільськогосподарської продукції за підсумками 2018 року в порівнянні з попереднім збільшилися на 7,8%.

Чистий прибуток, який отримували підприємства, з року у рік змінюється, що свідчить про ризики аграрного бізнесу. Також можна

констатувати той факт, що з 2015 року відбувається зменшення суми фінансового результату до оподаткування, що відповідно призвело до зменшення підприємств, що отримали прибуток з 89,0% у 2015 році, до 86,2% у 2018 році. Згідно зі статистичними даних у 2018 році найбільш прибутковими виявилися великі сільськогосподарські підприємства.

При цьому, експерти зазначають, що модель функціонування сільськогосподарського виробництва неспроможна зробити суттєво якісний стрибок у своєму розвитку, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем села, реалізувати в повній мірі той потужний природно-ресурсний потенціал, яким володіє галузь.

Формування лізингових відносин на основі лізингових операцій відіграє важливу роль в умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів в процесі виробничої діяльності та забезпечення сільськогосподарського виробництва основними засоби.

Оцінка економічної ефективності аграрних підприємств лізинговими компаніями є основним фактором впливу на ухвалення рішення щодо надання основних засобів і обладнання в лізинг та укладання лізингової угоди. Запропоновано оптимальні критерії відбору найефективнішого варіанту лізингового проекту для учасників його реалізації в аграрній сфері.

Аналіз фактична наявності сільськогосподарської техніки та її потреба ТОВ «Авангард Агро», засвідчив, що аграрному підприємстві не вистачає біля 12 одиниць різних за модефікацією тракторів та 4 комбайни.

За результатами розрахунків «Авангард Агро» згідно умов лізингової угоди сплатить суму винагороди лізингодавцю, яка становить 1248,8 тис. грн. Як засвідчують дані розрахунків, через 5 років вартість сільськогосподарської техніки складе 7197,1 тис. грн., що на 1249,1 тис. грн більше за її первісну вартість. Із дослідження випливає, що уклавши договір фінансового лізингу ТОВ «Авангард Агро» заощадить 535,3 тис. грн порівняно із тим, якщо б агровиробник купив необхідну сільськогосподарську техніку за кредитні кошти, та й фінансове навантаження на роки при придбанні техніки в лізинг

зростає практично в двічі. Таким чином, оптимальним варіантом фінансування придбання сільгосптехніки для ТОВ «Авангард Агро» є фінансовий лізинг, що ще раз підтверджує необхідність його використання в технічному оновленні аграрних підприємств.

ВИСНОВКИ

Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів аграрного підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємства, забезпечення реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку.

Сутність прибутку як економічної категорії розглядається вченими різних наук, що показує, наскільки ця категорія є важливою в економічних відносинах та в загальному стані економіки держави. Проте багато питань, що постають при вивченні даної категорії, є нерозв'язаними. Тому визначення «прибутку» і в наш час є дискусійним. Адже від того, як трактують прибуток, залежить подальша економічна діяльність підприємства, шляхи та методи його розподілу і використання.

Управління прибутком, для сільськогосподарських підприємств передбачає врахування певних особливостей, що характеризують як виробничий процес, так і ступінь впливу на нього різних факторів, що приводять до зміни його величини.

Найхарактернішою рисою підприємств аграрного сектору є високий ступінь ризику їхньої діяльності, який спричинено впливом на виробничий процес різного роду природних факторів. Поряд із цим кліматичні умови, якість ґрунтів та біологічні закони є чинниками, вплив яких на сільськогосподарське виробництво, а отже, і на величину прибутку та рентабельність неможливо нівелювати.

Основною метою управління прибутком є пошук найбільш ефективних джерел його формування, напрямків розподілу й використання з метою забезпечення сталого розвитку підприємства та максимізації його ринкової вартості.

Формування системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства є процесом цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використані для планування, аналізу та прийняття оперативних управлінських рішень. Побудова дієвої системи аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства передбачає виконання комплексу завдань.

Важливою складовою механізму управління підприємством є аналіз прибутку, під яким розуміється вивчення порядку його формування та напрямів використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності господарської діяльності.

Оцінку ефективності управління прибутком було здійснено на прикладі сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард Агро»

Головною метою діяльності ТОВ «Авангард Агро» є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її заготівля, зберігання та реалізація з метою отримання прибутку на умовах повної господарської самостійності та задоволення потреб споживачів усіх форм власності та фізичних осіб насінням зернових культур, іншою рослинницькою продукцією, м'ясом та молоком.

Аналіз фінансового стану підприємства засвідчив, що ТОВ «Авангард Агро» має абсолютно ліквідний баланс. Насамперед це відбувається за рахунок того, що підприємство здійснює фінансування своєї діяльності переважно за рахунок власного капіталу (98,1% на кінець 2018 р.) з не істотним використанням поточної заборгованості (1,9% на кінець 2018 року), не залучаючи ані короткострокових, ані довгострокових кредитів.

Для забезпечення запасів нашому підприємству достатньо власного оборотного капіталу, що пов'язано, насамперед з тим фактом, що фінансування діяльності підприємства здійснюється переважно за рахунок власного капіталу.

Усі коефіцієнти фінансової стійкості не тільки знаходяться в межах норми, але й суттєво її перевищують, що вказує на те, що підприємство є фінансово стійким та майже незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

У процесі своєї діяльності ТОВ «Авангард Агро» намагається знизити витратну частину виробничого циклу та одночасно збільшити обсяги виробленої продукції із метою поліпшення економічного потенціалу підприємства в структурі агропромислового комплексу країни.

Упродовж 2016–2018 років обсяги виробництва знижуються. Так, за даними 2018 року підприємством виготовлено сільськогосподарської продукції на загальну суму 132396 тис. грн, що є суттєвим зниженням проти показника 167994 тис. грн 2017 року (181377 тис. грн у 2016 році).

При цьому протягом 2016–2018 рр. відбулося зростання всіх показників рентабельності, що стало результатом підвищення ефективності використання наявних ресурсів та підвищення продуктивності праці.

Механізм управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств має специфічні для галузі особливості.

Так, у 2018 році виробництво сільськогосподарської продукції в Україні збільшилося на 14,7% у порівнянні з 2017 роком. За попередніми даними, обсяг реалізованої продукції сільського господарства у фактичних цінах за 2018 рік становив 394,2 млрд грн (2017 рік – 343,6 млрд грн). Проте з урахуванням інфляційних та девальваційних факторів реальні обсяги сільськогосподарської продукції за підсумками 2018 року в порівнянні з попереднім збільшилися на 7,8%.

Чистий прибуток, який отримували підприємства, з року у рік змінюється, що свідчить про ризики аграрного бізнесу. Також можна констатувати той факт, що з 2015 року відбувається зменшення суми фінансового результату до оподаткування, що відповідно призвело до зменшення підприємств, що отримали прибуток з 89,0% у 2015 році, до 86,2% у 2018 році. Згідно зі статистичними даних у 2018 році найбільш прибутковими виявилися великі сільськогосподарські підприємства.

При цьому, експерти зазначають, що модель функціонування сільськогосподарського виробництва неспроможна зробити суттєво якісний стрибок у своєму розвитку, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем села, реалізувати в повній мірі той потужний природно-ресурсний

потенціал, яким володіє галузь.

Формування лізингових відносин на основі лізингових операцій відіграє важливу роль в умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів в процесі виробничої діяльності та забезпечення сільськогосподарського виробництва основними засоби.

Оцінка економічної ефективності аграрних підприємств лізинговими компаніями є основним фактором впливу на ухвалення рішення щодо надання основних засобів і обладнання в лізинг та укладання лізингової угоди. Запропоновано оптимальні критерії відбору найефективнішого варіанту лізингового проекту для учасників його реалізації в аграрній сфері.

Аналіз фактична наявності сільськогосподарської техніки та її потреба ТОВ «Авангард Агро», засвідчив, що аграрному підприємстві не вистачає біля 12 одиниць різних за модефікацією тракторів та 4 комбайни.

За результатами розрахунків «Авангард Агро» згідно умов лізингової угоди сплатить суму винагороди лізингодавцю, яка становить 1248,8 тис. грн. Як засвідчують дані розрахунків, через 5 років вартість сільськогосподарської техніки складе 7197,1 тис. грн., що на 1249,1 тис. грн більше за її первісну вартість. Із дослідження випливає, що уклавши договір фінансового лізингу ТОВ «Авангард Агро» заощадить 535,3 тис. грн порівняно із тим, якщо б агровиробник купив необхідну сільськогосподарську техніку за кредитні кошти, та й фінансове навантаження на роки при придбанні техніки в лізинг зростає практично в двічі. Таким чином, оптимальним варіантом фінансування придбання сільгосптехніки для ТОВ «Авангард Агро» є фінансовий лізинг, що ще раз підтверджує необхідність його використання в технічному оновленні аграрних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

7. Андріяш А.С., Могилова А.Ю. Особливості управління прибутком підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 6.С. 68–70.
8. Бабич М.С. Максимізація прибутку підприємства та його роль у процесі відтворення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 2(1). С. 22-25.
9. Бердар М.М. Фінанси підприємств. навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
10. Бечко В. П. Факторний аналіз фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2017. Вип. 90(2). С. 92-105.
11. Білик М.Д, Бабіч В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств. *Бізнесінформ*. 2015. № 4. С. 205–213.
12. Бланк И.А. Управление прибылью. Киев : Ника-Центр, 2007. 768 с.
13. Блонська В.І., Паньків І.В. Прибуток – особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 6. С. 129–134.
14. Бойчик І. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 344 с.
15. Вовк О.М., Кравчук Н.М. Методичне забезпечення управління процесами розподілу прибутку на транспортних підприємствах. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 7. С. 131–134.
16. Гавриш А.О. Класифікація прибутку як основа управління фінансовими результатами підприємств. *Науковий вісник НУБіП України*. – 2012. С. 169–173.

17. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 313 с.
18. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15) (дата звернення: 17.09.2019).
19. Гуткевич С.О. Прибуток як основа ефективного управління розвитком підприємства. *Інтелект XXI*. 2014. № 6. С. 15–21.
20. Держстат України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2019).
21. Довбня С.Б., Пендик О.Г. Методичні особливості показників рентабельності та розробка їх класифікації. *Молодий вчений*. 2014. № 5. С. 94–97
22. Дубина О.Л. Формування прибутку сільськогосподарського підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 150. С. 120–125.
23. Дудкіна Т.В. Напрями модернізації фінансового планування сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. №17. С. 62–69
24. Жадько К.С., Котенко В.С. Теоретико-методичні підходи до формування прибутку підприємства і шляхів його збільшення. *Молодий вчений*. 2016. № 10. С. 373–376.
25. Карпова І.В. Фінансово-кредитна політика держави в аграрному секторі економіки України: сучасний стан і проблеми. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 1. С. 77–85.
26. Касич А.О., Циган Р.М., Карбан О.І. Науково-методичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства. *Проблеми економіки*. 2013. № 1. С. 191–196.
27. Корсун А.С. Дослідження економічної сутності лізингу та його значення в розвитку підприємств аграрної сфери. *Агросвіт*. 2015. № 23. С. 53–57.
28. Костецький Я.І. Лізинг як інструмент інвестиційно-інноваційного

розвитку аграрного сектору економіки. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 217–222.

29. Кравченко О.О., Кутя Н. Прогнозування прибутку підприємства в умовах нестабільної економіки. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 1. С. 7–11.

30. Круглянко А.В., Юрасова А.О. Роль прибутку у стратегічному розвитку підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 123–131.

31. Кузнецова С.А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 124 с.

32. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Когут У.І. Управління витратами на підприємствах: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014 244 с.

33. Куцик В.І., Р.Л. Лупак, Годованюк М.А. Інструменти підвищення ефективності управління формуванням і використанням прибутку в цілях капіталізації підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 167–171.

34. Лисенко Б.О. Шляхи і резерви підвищення прибутковості (дохідності) підприємства. Студентський економічний альманах. URL:: https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13/section1/Lysenko.docx.

35. Лисьонкова Н.М., Буряковська І.О. Визначення ефективності системи управління витратами. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. С. 301–305.

36. Лойко В. В., Несенюк Є.С. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. *International scientific journal*. 2015. № 7. С. 68–71.

37. Мардус Н.Ю. Корсунова К.Ю. Теоретичні і методичні підходи до визначення фінансового результату в обліку і аудиті. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 8. С. 873–875.

38. Матковський А.В., Головка В.О. Управління процесами

формування, розподілу та використання прибутку підприємства в умовах структурних змін. *Економіка і регіон*. 2016. № 5. С. 61–65.

39. Мелень О.В., Холондач Ю.Ю. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПИ»*. 2015. № 25 (1134). С. 123–126.

40. Мірошниченко О.Ю., Корконос Ю.В. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 280–285.

41. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с.

42. Нагайчук В.В., Кашпрук А.В. Оцінка та контроль якості прибутку підприємства. *Наука й економіка*. 2014. Вип. 1. С. 157–161.

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

44. Огійчук М.Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення. *Економіка АПК*. 2015. № 3. С. 7–21.

45. Олійник О.В. Скоромна О.Ю. Інтегральна оцінка ефективності управління формуванням прибутку від реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 75–81

46. Пастушенко А.І., С.В. Максимова. Формування прибутку сільськогосподарського підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9(4). С. 195–198.

47. Плаксін О.А. Вплив суб'єктивних чинників на розвиток лізингу в аграрній сфері. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2 (5). С. 212–219.

48. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, Редакція від 20.09.2015 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

49. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник – 6-ге вид.,

переробл. і виправ. Київ: КНЕУ, 2012. 552 с.

50. Поліщук В. С. Формування прибутку підприємства в умовах ринкових відносин. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2015. Вип. 10. С. 214–218.

51. Правдюк Н.Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком підприємства. *Облік і фінанси*. 2015. № 4. С. 53–60.

52. Прокопенко О.В., Школа В.Ю., Омеляненко В.А. Аналіз використання міжнародного лізингу в контексті підвищення ефективності трансферу технологій на прикладі агропромислового комплексу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 185–199

53. Протопопова Н.А., Маргарян М.Л. Джерела формування та використання прибутку підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2018. Т. 29(68), № 2. С. 47–52.

54. Публічний аудит. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України (2013–2018 рр.). URL: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr/> (дата звернення: 6.10.2019).

55. Резнік Н.П. Обґрунтування розвитку фінансового лізингу в аграрній сфері економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 6. С. 141–143.

56. Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976>

57. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2013. 668 с.

58. Сидяга Б.В., Ониськів В.О. Проблеми формування та використання прибутку комерційних підприємств. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2014. Вип. 3. С. 144–152.

59. Скриньковський Р., Крамар Р. Діагностика формування і

використання прибутку підприємства та відповідальність керівника за порушення податкового законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 130–134.

60. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 6(2). С. 431–435.

61. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. 400 с.

62. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. 3-тє вид.; за ред. Г.Г. Кірейцева. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. – 531 с.

63. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15) (дата звернення: 17.04.2019).

64. Черемшук М.М., Григорців М.В. Особливості формування і розподілу прибутку малого підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 6. С. 91–94.

65. Шаповал Л.П., Перепелиця І.С. Формування прибутку сільськогосподарського підприємства в умовах оптимізації ресурсного потенціалу. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 177–182.

66. Шевців Л.Ю. Концептуальні основи формування ефективної системи управління витратами машинобудівних підприємств. *Економіка: реалії часу*. *Науковий журнал*. 2016. № 1 (23). С. 72–81.

67. Шляга О.В., Шипуля Л.І. Прибуток та рентабельність, як показники ефективності виробництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 8. С. 75–81.

68. Якушева І.Є. Розвиток лізингових послуг як інструмент інвестування аграрного сектора. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 1 (1). С. 397–403.

69. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. – Київ, 2012. 341 с.

70. Bernstein L.A., Wild John J. Financial Statement Analysis : Theory, Application and Interpretation. McGraw Hill, 2006. 738 p.

71. Brigham E.F., M.C. Ehrhardt. Financial management : theory and practice. Thomson South-Western, 2008. 1074 p.

72. Chang C., Lee A.C., Lee C.F. Determinants of capital structure choice : A structural equation modeling approach. The Quarterly Review of Economics and Finance. Vol. 49. Is. 2, May 2009. P. 197–213.

73. Fabozzi F.J. Financial Management and Analysis. John Wiley & Sons, Inc., 2008. 1022 p.

74. Piketty T. Capital in the Twenty-First Century. Translated by Arthur Goldhammer. Cambridge, Massachusetts. London : The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 685 p.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Лазаренко Вероніка Ігорівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти _____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості управління прибутком сільськогосподарських підприємств» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.*

Дата _____ Підпис _____ Лазаренко В.І.

Дата _____ Підпис _____ Бугай В.З.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Баланс ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр. станом на
31 грудня зазначеного року

Актив	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0	0	0
первісна вартість	1001	0	0	0
накопичена амортизація	1002	0	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1034	860	860
Основні засоби	1010	93679	93157	115284
первісна вартість	1011	246262	245662	273248
знос	1012	-152583	-152505	157964
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	94713	94017	116144
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	65654	68669	87982
Виробничі запаси	1101	26067	25351	18620
Незавершене виробництво	1102	13630	17410	14085
Готова продукція	1103	22817	21996	51146
Товари	1104	3140	3912	4131
Поточні біологічні активи	1110	47932	41881	39458
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1819	3001	4808
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0	0
з бюджетом	1135	0	48	29
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	892	568	612
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1490	24679	9292
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0
Усього за розділом II	1195	117787	138846	142181
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	212500	232863	258325

Продовження таблиці А.1

Пасив	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	47320	46310	46310
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	28885	29861	29867
Резервний капітал	1415	82375	98906	99047
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	49196	52998	78309
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Усього за розділом I	1495	204776	228075	253527
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	2982	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	2099	1057	1089
розрахунками з бюджетом	1620	279	476	745
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	398	748	654
розрахунками з оплати праці	1630	1920	2306	2042
з учасниками	1635	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	46	201	268
Усього за розділом III	1695	7724	4788	4798
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
Баланс	1900	212500	232863	258325

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Звіт про фінансові результати ТОВ «Авангард Агро» за 2016-2018 рр.

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	201893	218979	184493
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-181377	-167994	-
Валовий:				
Прибуток	2090	20516	50985	52097
Збиток	2095	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	13770	10733	854
Адміністративні витрати	2130	-4658	-3846	-6085
Витрати на збут	2150	-18977	-11067	-6915
Інші операційні витрати	2180	-209	-16	-23
Фінансові результати від операційної діяльності:				
Прибуток	2190	10442	46789	39928
Збиток	2195	0	0	0
Доход від участі в капіталі	2200	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0	0
Інші доходи	2240	0	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0
Інші витрати	2270	-138	-40	-13
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:				
Прибуток	2290	10304	46749	39915
Збиток	2295	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-310	-514	-322
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350	9994	46235	39593
збиток	2355	0	0	0

ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	2016	2017	2018
		4	3	
	1	2		
Матеріальні затрати	2500	110799	97937	77348
Витрати на оплату праці	2505	37658	31536	23791
Відрахування на соціальні заходи	2510	6239	5030	4377
Амортизація	2515	12046	9786	7256
Інші операційні витрати	2520	38479	38633	32647
Разом	2550	205221	182923	145419